

VSE NAŠE MIZE

študijsko leto 2018/2019, maj 2019
SUTŽO
Dom, kultura bivanja, oprema in prenova

VSE NAŠE MIZE

Raziskovalna naloga študijske skupine
Dom, kultura bivanja, oprema in prenova
mentorica arh. Barbara Železnik Bizjak, univ. dipl. inž. arh.

študijsko leto 2018/2019, maj 2019

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje, Ljubljana

VSE NAŠE MIZE

Uvod

Študijski program **Dom, kultura bivanja, oprema in prenova** vodim na SUTŽO že od leta 2012 in v njem se teme vedno znova dopolnjujejo z iskanjem na področjih, ki jih sami pokažejo tudi slušatelji. Po nalogi *Kako prijetne in uporabne so sobe v domovih za ostarele* in uspešnem *Vodniku po varnem stanovanju za starejše*, se je letos porodila zamisel o predstavitev kosa pohištva, ki je še kako zanimiv in pomemben v naših domovih in tudi v kulturi bivanja.

Miza je poleg stola in ležišča najbolj nepogrešljiv in osnoven kos pohištva. Pri našem študijskem programu med raznimi temami spoznavamo tudi različna zgodovinska obdobja, kulturo bivanja starih civilizacij in čas preteklih stoletij ter bližnjo zgodovino. Vrednote, družbeno okolje in posledično kultura bivanja so bili v različnih obdobjih različni. Miza kot bolj ali manj dvignjen prostor nad tlemi, kamnit, zidan ali premičen, z bolj ali manj ravno površino, je obstajala že pred tisočletji. Vprašanje pa je, kdo jo je uporabljal in za kaj.

Z razvojem družbe so se v zgodovini spreminjala tudi bivališča, število in vloga bivalnih prostorov v njih ter posledično oprema. Ker so se spreminjale družbene razmere, se je spreminjala vloga posameznika, način življenja in dela, izdelave opreme in predmetov, pridelave, kasneje proizvodnje. Izumi in napredek tehnike so pomagali pri življenju in opravilih, specifična opravila in potrebe so rojevali nove zamisli tudi za uporabno, ne le dekorativno pohištvo. Nastajalo je družabno življenje s svojimi potrebami, vsako opravilo in početje je imelo potrebo po mizah najrazličnejših vrst.

Zgodovinsko gledano poznamo mize vse od prvih obrednih miz, miz iz gradov in palač, tistih v samostanskih knjižnicah za prepisovanje, pa kasneje družabne, odlagalne, dekorativne, igralne mize. Pa mize za različne dejavnosti, pripravo in predelavo, storitve, obrti in industrijo. Po drugi strani pa so imeli revni kmetje ali kasneje delavci komaj eno samo mizo, ki je predstavljala osrednjo točko v hiši poleg ognjišča. Ta miza nosi tudi simbolni pomen, je središče življenja, pozna vse žalostne in vesele trenutke iz življenja ljudi. Kmečka miza je povezana s kruhom, s prazniki, z življenjem na sploh.

Miza je že skozi zgodovino tudi predmet oblikovanja. Sprva je bilo oblikovanje namenjeno le krašenju mize. Poudarjen je moral biti njen simbolni pomen, izražala je moč in status lastnika, na njej so se brusili najboljši mojstri svojega časa. Mize so bile različne, so se spreminjale in razvijale: od lesenih egipčanskih miz, nizkih kitajskih, miz z mozaiki za rimska slavja, grobo rezljanih srednjeveških in kasneje iskanje prefinjenih linij, materialov in izvedb skozi stoletja, ko je miza skoraj umetniški objekt, potem do secesije in zatem art decoja in modernizma, ko je miza postala oblika, ki sledi funkciji in se prepustila industrijski izdelavi in množičnosti.

Zadnjih sto in več let v dobi sprememb, razvoja in izumov brez meja ne bi več mogli naštetih vseh neskončnih površin, ki jim rečemo mize. Saj mizica je tudi pladenj na letalu ali vesoljski postaji, na ladji, podmornici, miza je v operacijski dvorani in obrtni delavnici ali pisarni. Oblikovalski pristopi in domišljija nima meja, izvesti je mogoče praktično vse. Tudi s prostorskim tiskanjem, ki bo prineslo še nove izzive oblikovalcem in uporabnikom.

A kakšna je vloga mize v naših stanovanjskih prostorih? Imamo kakšen poseben odnos do nje, še vedno nosi tak pomen kot nekoč? Vprašanja, na katera lahko odgovori vsak sam, gotovo pa nam je danes po eni strani mnogo lažje, ker imamo veliko izbire in se lahko vedno odločimo za zamenjavo. Še vedno ima osrednjo vlogo miza v odprti zasnovi kuhinje z jedilnico in dnevne sobe. To je prostor,

kjer sedemo z družino, otroci delajo naloge, dobimo se s prijatelji ali ob družinskih praznovanjih. A morda nam grozi, da bomo v slogu potrošniške družbe brez slabe vesti zavrgli opremo in predmete, ki so nas predstavljali in govorili o naši zgodovini in življenju ter predstavljali naš dom. V potrošniški družbi tudi sicer begamo od ene rešitve do druge z neprestanim občutkom, da moramo še kaj spremeniti. Izgublja se vsebina, na površju je le trenutni videz.

Z našo nalogo smo s slušateljicami želele predstaviti pojem mize in njen globlji pomen, ki ga morda nosi za posameznika, osebne zgodbe in zanimivosti. Predvsem pa vsaka od naših slušateljic, ki si je izbrala eno od miz, tega ni storila naključno, ampak je izbrala tisto, ki ji je iz takega ali drugačnega razloga pomenila nekaj več. Tematiko je želela podrobneje raziskati in predstaviti. Prav gotovo bi lahko pri vsaki temi delo postalo še bolj poglobljeno in že skoraj znanstveno, a tega vendar ne moremo pričakovati od študijske dejavnosti, ki deluje enkrat tedensko. Zavedati se moramo, da je bilo za to, kar smo naredile, potrebno veliko lastnega dela, potrpežljivosti in vztrajnosti tudi izven časa, predvidenega za delo skupine. Še posebej se mi zdi lepo, da je prišla na plan medsebojna pomoč, kadar nismo vsi enako vešči uporabe računalnika ali pa tega nimamo.

Slušateljice so se zagnano in študiozno lotile tematike, vsaka na svojem področju, potem pa smo skupaj v mnogo prostih urah oblikovale končno podobo posameznih in skupnega besedila ter predstavitve.

Rada bi se zahvalila slušateljicam, ki so tako zagnano, vestno delale na nalogi, ponosna sem, da so v tem našle dovolj velik izziv in sem jim ob tem lahko stala ob strani, jih usmerjala, korigirala in na koncu pomagala do končnega izdelka. Pri tem mi je še posebej pomagala gospa Hedvika, ki je prevzela del mojega bremena.

mentorica, Barbara Železnik Bizjak, univ. dipl. inž. arh.

maj 2019, študijsko leto 2018/2019

KAZALO

Predstavitev posameznih tematik raziskovalne naloge VSE NAŠE MIZE študijske skupine Dom, kultura bivanja, oprema in prenova:

1. V senci pod kamnito mizo	Cvetka Rejc
2. Kmečke mize na Slovenskem in domača miza z Belice	Cecilija Rožmanec
3. Pisalne mize	Nevenka Kavčič
4. Mizice pripovedujejo	Alenka Dereani
5. Igralne mizice, mize za družabne igre	Hedvika Pavlica Kolman

Slike na naslovnici so iz prispevkov posameznih avtoric, kjer so navedeni tudi viri. Nekatere slike so last avtoric.

Ta publikacija je izdelek študijske skupine Dom, kultura bivanja, oprema in prenova, navedenih slušateljic in mentorice arh. Barbare Železnik Bizjak. Brez dovoljenja mentorice študijske skupine ni dovoljeno kopiranje delov in/ali celote teh besedil, objavljanje v tiskani in/ali elektronski obliki, in/ali uporaba vsebine, vključevanje v druge vsebinske oblike. V nobenem primeru ni dovoljeno navajanje delov in celote naloge pod drugim imenom, prodajanje ali posredovanje.

V SENCI POD KAMNITO MIZO

pripravila Cvetka Rejc

Odločila sem se, da raziščem več podrobnosti o izdelavi, nastanku in uporabi **KAMNITIH MIZ**, ki jih srečamo na različnih lokacijah in predelih Slovenije.

ZAKAJ ?

Kamenčki in kamniti izdelki me vedno znova pritegnejo in očarajo. Z otroki sem skozi poklicno kariero veliko bivala na prostem, v naravi. Skupaj smo jo odkrivali in raziskovali. Pogosto smo nabirali plodove, vejice, tudi kamenčke. Z njimi smo počeli vse mogoče; jih barvali, zlagali, metali v vodo, ciljali tarče, z njimi udarjali ritme, jih občudovali in tipali. Vsak je bil malo drugačen, ta gladek, drugi grob, na soncu topel, v senci hladen.

ČLOVEK IN KAMEN

V želji ustvariti na lastnem vrtu prostor »V senci pod kamnito mizo« so si družinski prijatelji posadili lipo in dali izdelati kamnito mizo (leta 2003). Miza se nahaja v kraju Rovtarske Žiberše.

Kamen za mizo izhaja iz vasi Križ pri Sežani. Mizo je izdelal kamnosek Slavko Kos. Mizna ploskev je ročno klesana z dletom, je širine 85 cm in dolžine 128 cm, višina mize je 86 cm. Teža mize je okrog 500 kg. Podstavek, oziroma noga, je v zemlji zakopan še 60 centimetrov.

Kljub raznovrstni ponudbi zunanjih miz na trgu so se prijatelji odločili za kamnito mizo, kar se mi zdi zelo zanimivo. Povedo, da jih spomni na pesnitev Franceta Prešerna „Turjaška Rozamunda“. V prvi kitici Prešeren opiše dogajanje celotne pesniške pripovedi, ki se je zgodila »V senci pri kamniti mizi«.

S tem, ko so postavili kamnito mizo, so združili uporabnost, poseben slog in trajnost ter brezčasnost.

Slika 1: Miza v Rovtarskih Žiberšah, čas nastanka pred dobrim desetletjem (z dovoljenjem lastnikov).

Človek je svojo željo po večnosti najpogosteje izražal v kamnu. Od tisočletja starih piramid in popolno izklesanih kipov antičnega sveta, prek Michelangelovih mojstrov in veličastnih palač, odetih v marmor, do številnih zgodovinskih in verskih spomenikov, pa tudi vse do kuhinjskega pulta in zunanje kamnite mize.

Kje srečamo kamnite mize?

Kamnite mize s klopami so nekoč postavljali v parke, grajske vrtove, morda na gostilniška dvorišča. Miza je ponudila sprehajalcu in prebivalcem gradov oddih, počivališče, sprostitvev v naravi, hladno senco, saj so bile mize in klopi postavljene običajno pod mogočna drevesa, največkrat lipo, kostanj, pod platano. Premožnejše kmetije in gostilne so si zunaj pred hišami in gospodarskimi poslopji postavile poleg lesenih miz tudi zunanjo kamnito mizo. A kamnite mize so bile zaradi zahtevne obdelave pogosteje preproste in grobe oblike, vzorca in okrasja običajno na njih ni bilo ali pa največkrat srečamo le rezkan rob ali podstavek.

Kaj je miza?

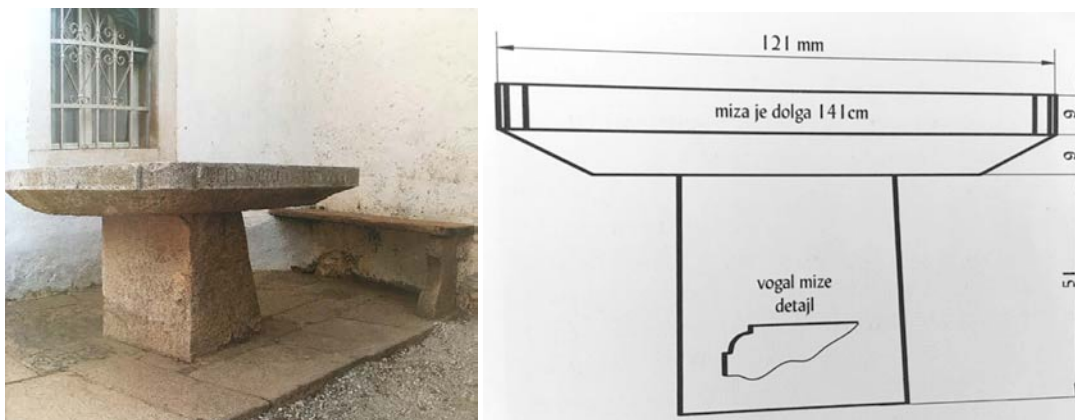
Miza je sestavljena iz horizontalno nameščene plošče, postavljene na podnožje različnih oblik. Podnožju, sestavljenem iz vertikalnih oblik rečemo noge, prečne vezne letve pod ploščo so mostišče.

Miza v stanovanjski kulturi je tudi simbol sprave, pogovora, še posebej to velja za okroglo mizo, ki je tudi simbol enakosti. Tudi v pogovoru rečemo, sedli bomo za mizo in to pomeni, da se bomo pogovorili.

Ampak kamnita miza običajno ni na štirih ali treh nogah. Je nekaj trdnega, kot kamen kost, za zmeraj!

POGLED V ZGODOVINO

Najstarejši ohranjeni znani primerki na Slovenskem sodijo v 18. stoletje, kot navaja Makarovič v knjigi *Slovenska ljudska umetnost*, Ljubljana 1981, DZS. Kamnite mize spadajo med dobro ohranjeno dediščino.

Slika 2: Miza s častljivo starostjo, Tupelče, pri Petrovih, leto nastanka 1796

Verjetno pa lahko sklepamo, da so bile kamnite mize prisotne pri nas že prej, vsaj kot oltarne mize v **cerkvah in kapelah**, verjetno pa tudi v gradovih.

*Slika 3: oltarna kamnita miza - oltar, miza ali mensa iz Štivanja, mesto, na katerem so darovali Moči, božanstvu, s katerem so želeli priti v stik, mu izraziti naklonjenosti, se mu zahvaliti ali zaprositi za naklonjenost, pomoč in zaveznitvo. Na mizah, privzdignjenih mestih, oltarjih, so darovali žito, vino in dišave.
Dostopno na: <https://www.istra-nasa.si/velike-vodne-matere/>, oltar miza ali mensa iz Štivanja*

V različnih predelih Slovenije srečamo kamnite mize z zanimivimi zgodbami. V Ljubljani je med najbolj znanimi **kamnita miza pri rojstni hiši Valentina Vodnika**.

Slika 4: Kamnita miza pri rojstni hiši Valentina Vodnika v Šiški v Ljubljani. Vir: Batista. E. 2010: Vodnikova domačija DEDI - digitalna enciklopedija naravne in kulturne dediščine na Slovenskem

Vodnikova domačija se nahaja v Ljubljani, v Zgornji Šiški na Vodnikovi cesti. Predstavlja značilen, osrednje slovenski kmečki dvorec. Domačijo sestavljajo hiša, gospodarsko poslopje, pritlična stavba, vrtni paviljon ter kamnita miza z lipo in skupino kostanjev.

Leta 1730 je domačijo na Jami kupil dedek Valentina Vodnika. Leta 1758 se je njegovemu sinu Jožefu in ženi Jeri Pance rodil, kot prvi od desetih otrok, sin Valentin. Tedaj naj bi že imeli gostilno, za katero se je kasneje uveljavilo ime »Pri kamniti mizi«. Znana je bila kot furmanska gostilna, s hlevi za konje. Kar nekaj lastnikov gostilne se je kasneje zvrstilo, dokler ni leta 1979 domačijo odkupila občina Šiška, izpeljala konservatorsko obnovo in hiši dala videz iz leta 1858.

Danes je hiša razglašena za slovenski kulturni in etnološki spomenik.

Na njeno pročelje so vzdali spominsko ploščo pesniku Valentinu Vodniku, rojenemu v tej domačiji.

Ob hiši še danes stoji kamnita miza, postavljena leta 1827. Po njej je Vodnikova rojstna hiša dobila tudi ime »PRI KAMNITI MIZI«.

Sredi Radenskega polja (Grosuplje) se dviga 70 m visoki hrib osamelec, Kopanj, s cerkvijo, župniščem in šolo. **Pesnik France Prešeren** je tam pri starem stricu Jožefu preživel tri predšolska leta (1807 - 1810). Pri njem se je naučil brati in pisati. Stric je opazil njegovo nadarjenost, zato ga je poslal v Ribnico na Dolenjskem, kjer je obiskoval osnovno šolo.

Slika 5: Kamnita miza, kjer se je France Prešeren učil brati in pisati. Vir splet (spodaj)

Preko dvorca Trebnik v Slovenskih Konjicah naj bi spodnja kamnita miza spet prišla nazaj v **Žičko kartuzijo**, kjer je na ogled. Ne ve se, kako je sicer prišla iz kartuzije v dvorec Trebnik.

Ta miza iz marmorja je sodila v kompleks Žičke kartuzije. Stala naj bi v paviljonu z visokoraslimi vrtnicami, ob nedeljah naj bi ob njej posedali in modrovali kartuzijani in srkali zeliščni čaj. Po virih ustnega izročila naj bi mizo kartuzijani dobili v dar od hudo bolnega moža, ki so mu pomagali do ozdravitve. Kot je znano, so se ukvarjali tudi z zeliščarstvom in zdravilstvom.

Mizo je obnovil akademski kipar in restavrator Gregor Podkrižnik iz Laškega.

Slika 6: Kamnita miza s častitljivo letnico 1656 iz Žičke kartuzije. (Vir naveden med viri.)

Kamnita miza v pripovedkah

V mnogih slovenskih pripovedkah in zgodovinskih dogodkih (knežja miza v Karantaniji) se pojavlja kamnita miza. Predstavlja simbol nečesa mogočnega, trajnega in pomembnega.

Martin Krpan poseka lipo na cesarjevem vrtu iznad kamnite mize, kamor so hodili gospoda poleti hladit se /...Cesar pa pravi: "Krpan, kaj pa delaš? Da te bes opali! Ne veš, da cesarica raje da vse konje od hiše, kakor to lipo od mize. "

Kralj Matjaž ima brado ovito okrog kamnite mize, ko počiva pod Peco.

Še kdo pozna kakšno zanimivo pripoved, ki vključuje kamnito mizo?

KRAS

Besedilo in slike miz so povzeti iz knjige dr. Stanislav Rečelj, KRAS, KAMEN IN ŽIVLJENJE.

Raziskovanje literature o kamnitih mizah me je seveda popeljalo tudi na Kras.

Kamen je Kraševcu blizu, je vsakdanji kruh. V deželi kamna, burje in suše so Kraševci z uporabo in oblikovanjem kamna prispevali k današnji podobi Kraške vasi. Poleg enkratnih gradbenih elementov so iz kamna sklesali vrsto izdelkov, ki so jih uporabljali pri vsakdanjih opravilih ter pri pripravi in shranjevanju živil.

Očarajo nas kamniti vodnjaki, kamnite hiše, ograde, posode, korita, kamnite mize na kraških dvoriščih.

Kamnoseštvo na Krasu se prenaša iz roda v rod. Razmeroma čist kakovosten kraški apnenec je bil temelj za nastanek kamnolomov in obrti. Z razvojem večjih kamnolomov na Krasu se je kamnarstvo razvilo tudi kot gospodarska panoga. Naročila za kamen in izdelke so prihajala iz celega sveta. Stavba slovenskega parlamenta (1959) v Ljubljani je izjemna zakladnica slovenskega kamna. Vanj je vgrajenih 14 različnih kamnin (kraška apnenca iz Koprive in Vrhovelj, rožnati hotaveljski apnenec, apnenčasta breča iz Rubij, obloge iz kraške vasi Gorjansko ter črn školjčni apnenec iz Kozelj).

Za kamnine matičnega Krasa so se uveljavila kamnoseška imena: lipica, povire, repenc in kopriva. Znan je bil kamnolom iz Nabrežine, kamen je sivkasto bel z drobnimi školjkami v svoji strukturi. Domačini so običajno za svoje mize, posode, vodnjake, klopi in podobno uporabljali bližnji lokalni apnenec, le premožnejši so ga verjetno naročali tudi drugje.

Kamnite mize na kraških dvoriščih

S ponosom pripovedujejo domačini zgodbo o kamniti mizi: kdo jo je izdelal in kaj vse se je ob njej dogajalo. Mize najdemo v resnici le na premožnejših kmetijah. Mizo so običajno postavili v zavetni del dvorišča ob hiši. Poleg je masivna kamnita klop, prslonjena ob hišni zid. Za senco je poskrbel lastnik z vinsko trto. Ob mizi so posedeli starejši in v zavetju lovili zadnje sončne žarke. S pogledom so spremljali dogajanja na dvorišču in se s spomini vračali v preteklost, kaj vse so postorili in ustvarili, zato ni čudno, da jih danes bolijo vsi *glidi*, kot sami pravijo v lokalni govorici.

MIZA, ŠKRLE IN JERTE - ZNAČILNA PODOBA KRAŠKEGA DVORIŠČA (POVIR, D 200 CM, Š 81 CM, V 81 CM).

Slika 7: Kraška miza iz Povira.

Ob mizi so se zbrali otroci, da bi prisluhnili zanimivi pripovedi. Mati je na mizi ružila grah in stročji fižol. Ko so pripravljali drva, vozili gnoj, spravljali seno, so tu tudi zaužili fruštak ali pa marendo.

Mizne ploskve so v obliki kvadrata, pravokotnika ali pa okrogle. Mize z veliko pravokotno ploskvijo srečamo na dvoriščih gostiln.

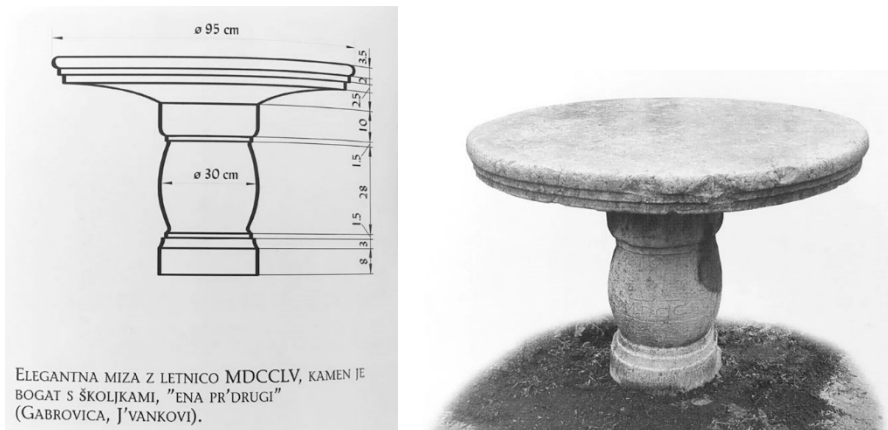

NA DVORIŠČIH STARIH GOSTILN SE PONAŠAJO S KAMNITIMI MIZAMI IN KLOPMI (GOSTILNA MUHA, LOKEV 1895).

Slika 8: Kraška miza iz Lokev

Tu je bilo posebno živahno, zlasti ob kvartanju, ko so na mizo prinesli teran in pršut.

Mize z okroglo ploskvijo so imele posebno mesto v urejenih vrtovih pod latvikom ali utico, ki so jo prekrile plezalke. Posebno mesto ima okrogla miza ob balinišču. Tu je zmagovalno ekipo čakal dopjo vina.

Slika 9: Okrogla miza

Izdelavi miz so posvetili posebno pozornost. Najprej je bilo treba priti do zdravega kamna. Z veliko mero občutka so oblikovali elegantno do tri metre dolgo mizno ploskev. Sto in več let stare mize brez razpok potrjujejo trdnost izbranega kamna. Obod mizne ploskve ima običajno enostaven profil. Mize imajo značilno obliko nog, ki skupaj z mizno ploskvijo dajejo skladno celoto.

Slika 10: Kamnita miza pred galerijo Kos v Lipici

Za izdelavo kamnitih miz se uporablja tudi granit in marmor. Marmorje uvrščamo med različne kredne apnence, zaradi fosilnih ostankov školjk lahko imenovani tudi školjčni.

Granit je zelo trdna kamnina. To je kamnina iz podskupin globočin, ki se strjuje globoko v zemlji. Granit je obstojen na vremenske vplive in mehanske obremenitve, zato je še posebno primeren za zunanje površine in tudi ni tako vpojen kot marmor.

Z različno površinsko obdelavo (polirana, špičena, štokana, peskana) kamnoseki kamnu dajo zelen videz. Pri ročni obdelavi potrebujejo dleta, špice, sekire in kladiva. Danes se večino obdelave dela strojno, površinsko štokanje pa je še vedno ročno.

Odporne, goste kamne zaradi njihovih lastnosti pogosto uporabljajo za zunanje vrtno mize. Vendar lahko opazimo, da je v toplejšem podnebnju Krasa, kjer ni toliko zmrzali in ni snega, kamen pogosteje uporabljen v zunanji opremi in mizah kot pa v celinskih ali celo gorskih predelih Slovenije.

Ozemlje Slovenije sestavlja veliko različnih vrst kamnin. Mnoge so zaradi ustreznih lastnosti in lepega videza uporabne kot naravni kamen. Pri gradnji so za stopnice, preklade uporabljali lokalne kamne tudi drugje po Sloveniji, ne le na Krasu.

Slika 11: Kot zanimivost predstavljam še kamnito mizo, ki je ni ustvaril kamnosek. Narava se je poigrala s kamnino. Krhkejši spodnji del kamnine se je hitreje krušil in predstavlja nogo, na kateri sloni trdnejša kamnina kot mizna ploskev (okolica Lipice).

KAMNITE MIZE V NOVEJŠEM ČASU IN DANES

V začetku 20. stoletja je beton kot cenejši nadomestek pričel izpodrivati naravni kamen. Danes se naravni kamen ponovno uveljavlja. Da bi lahko uporabljali slovenske avtohtone vrste kamna, je seveda treba ohranjati še delujoče kamnolome ali za omejeno uporabo odpreti stare. Danes je v Sloveniji bolj ali manj trinajst še delujočih kamnolomov z različnimi, zanimivimi kamninami.

Predvsem arhitekt Plečnik je beton in teraco uporabljal na enak način kot pravi kamen in mu dal nadih žlahtnejšega materiala in trajnosti. Sočasno pa je z velikim spoštovanjem uporabil lokalni kamen za tlakovanje cest (porfir na Vegovi cesti v Ljubljani) in ponesel slavo podpeškega kamna v svet. V njegovi hiši v Trnovem pa prav tako srečamo kamnito mizo.

Slika 12: Plečnikova miza

Zanimivo je, da opažamo, kako se v stanovanjih in pri obnovi hiš danes ponovno uporablja več kamna. S kamnom različnih obdelav obložijo stopnišča, dvorišča, tlakujejo dovozne poti, obložijo kopalnico, stene dnevne sobe, tlakujejo vežo, namestijo kamnit umivalnik ali kamnit kuhinjski pult.

Tudi v današnjem času se ljudje odločajo in naročijo izdelavo kamnite mize. Kamnita miza je zaradi svoje trdnosti, neomajnosti, zaupanjem v njeno trajnost še kako aktualna. Seveda pa je nakup povezan z večjim finančnim vložkom, ki ga ne zmore vsak. Tudi njena namestitev ni kar tako in zahteva razmislek, kam jo umestiti na vrtu ali terasi ob hiši, ter kako pravilno pripraviti podlago. Mize se pojavljajo kot element zunanje ali notranje opreme tudi na sejnih in razstavah.

Kot nekoč je kamnita miza spoštovana in cenjena tam, kjer jo postavijo. Predstavlja mesto prijetnega medsebojnega druženja. Kamnita miza lahko preživi več generacij in je priča mnogim dogodkom, ki zapisani pripovedujejo o nas in naši preteklosti. Je zgovoren pričevalec o posameznem kraju, rodbini in dobi, iz katere izhaja in o ljudeh, ki so jo kupili in uporabljali.

Čeprav so si kamnite mize privoščili le premožnejši, ni šlo samo za prestiž, temveč predvsem za izziv, dokazovanje spretnosti in sposobnosti. S ponosom lastniki miz pojasnjujejo, kdo si je upal in bil sposoben sklesati elegantno mizo.

Slika 13: Sodobna kamnita miza nizozemske blagovne znamke Lexpot Fragments s kontrastno kombinacijo neobdelanega in obdelanega ter poliranega materiala

Slika 14: Arboretum, prenovljena kamnita miza z leseno pergolo

Viri in literatura:

Makarovič, Gorazd. *Slovenska ljudska umetnost*, Ljubljana: DZS, 1981.

Renčelj, Stanislav. *Kras, kamen in življenje*, Ljubljana: založba Libris, 2002. ISBN 961-90833-4-2.

Kernel, Davor. *Kamnolomstvo in kamnoseštvo na Krasu*, Nova Gorica: Goriški muzej, 2004. ISBN 961-6201-16-6.

Mirtič, Breda in avtorji. *Slovenski naravni kamen*. Ljubljana: Geološki zavod Slovenije, 1999. ISBN 961-6101-05-6, dostopno na <http://www.istra/nasa.si/velike-vodne-matere>, pridobljeno s spletne strani 19.3.2019.

Plečnikova rojstna hiša in miza – pridobljeno 10.4.2019 s spletne strani <https://www.visitljubljana.com>

Arboretum, Volčji potok - prenovljena kamnita miza z leseno pergolo, pridobljeno 10.4.2019 s spletne strani <https://mojsvet.info/arboretum-volcji-potok/>

lit.ijs.si/martinkr.html, pridobljeno s spletne strani 10.4.2019

Miza, Wikipedija, prosta enciklopedija, pridobljeno s spletne strani 19.3.2019

Kamnita miza iz Žičke kartuzije, dostopno na <https://www.stajerskival.si/sl/news/kamnita-miza-znova-v-zicki-kartuziji.html>, pridobljeno 5.3.2019

Batista, E. 2010: *Vodnikova domačija DEDI* - digitalna enciklopedija naravne in kulturne dediščine na Slovenskem, dostopno na <http://www.dedi.si/dediscina/232-vodnikova-domacija> pridobljeno s spletne strani 15.3.2019

Prešernova_kamnita_miza.JPG, dostopno na <http://www.dedi.si/dediscina/> - pridobljeno s spletne strani 15.3.2019

KMEČKE MIZE na Slovenskem in DOMAČA MIZA z Belice

pripravila Cecilija Rožmanec

UVOD

V tej predstavitvi bom v prvem delu predstavila zgodovino in razvoj kmečke mize iz virov, ki so kmečko mizo omenjali, v drugem delu pa kmečko mizo iz Belške kmetije iz vasi Belica pri Polhovem Gradcu, kjer je živel moja mama.

V današnjem času si ne moremo predstavljati opreme doma brez mize. Nasprotno, miza je pomemben del pohištva v današnjih kuhinjah oziroma jedilnicah. Okrog mize se družina zbira vsaj enkrat na dan. Za mizo se člani družine prehranjujejo in za mizo se dogajajo tudi drugi dogodki. Za mizo se pogovarjajo, rešujejo različne probleme, igrajo družabne igre, in seveda, za mizo se odvijajo tudi slavnostni dogodki.

Zgodovina pravi, da miza, v taki obliki in v funkciji kot jo poznamo danes, ni tako dolgo prisotna v notranji opremi kmečkih hiš, kot bi si sicer predstavljali.

ZGODOVINA KMEČKE MIZE

Poiskala sem več virov, kjer sem iskala zapise o opremi kmečkih hiš.

V prvem viru, *Hišna oprema svobodnjakov na Kranjskem v 17. in 18. stoletju*, in spodaj zapisanem izvlečku zasledimo, da so v inventarnih zapisih kmečkih svobodnjakov velikokrat omenjene najrazličnejše mize. Tako da je presenetljivo, da v knjigi Makaroviča (drugi vir) avtor meni nasprotno, da ne poznamo miz v kmečkih hišah iz 16. in 17. stoletja.

V četrtem viru je avtor knjige Pavle Hafner zbral originalne kuharske recepte, ki so jih uporabljali na Visokem, velikem gruntu v Poljanski dolini. Poleg receptov je na kratko opisal tudi, kako je izgledala kuhinja, kakšno posodje so uporabljali, kakšne jedilnike so imeli za različne praznike in običajne dni, kar je zelo zanimivo. Poleg naštetega je nekajkrat tudi omenil mizo, ki so jo imeli na tem gruntu.

Spodnji zapisi so povzeti iz navedene literature.

- A. *Angelos Baš / Hišna oprema svobodnjakov na Kranjskem v 17. in 18. stoletju, Slovenski etnograf, letnik 6/7, strani 121 - 138*

V zgodovini slovenske materialne kulture je vprašanje o hišni opremi kaj slabo obdelano. Poznamo samo opise kmečkih hiš iz zadnjega poldruega stoletja, ki podajajo v okviru hišnih sestavnih delov tudi gradivo o hišni notranji opremi.

Od kranjskih svobodniških inventarjev iz 17. stoletja vsebujeta omembe miz le dva. Kakor posteljniki postanejo tudi mize v 18. stoletju pogostejše. Glede na inventarne zapise so bile te mize povečini iz trdega lesa. Obdelave po inventarnih navedbah ni mogoče dognati.

Omenja se tudi namizno perilo. V 18. stoletju so prevladovali platneni namizni prti. Uporabljali so še klekljane namizne prte, prte iz hodničnega platna, iz damasta, navadne namizne prte, prte iz dvonitnika.

B. Gorazd Makarovič / Slovenska ljudska umetnost, likovno oblikovanje v bivalnih notranjščinah / Državna založba Slovenije Ljubljana 1981, strani 190 - 195

Funkcijo mize so imeli nekdanj verjetno ognjišče, polica pri kurišču ali tudi stolica, višja klop brez naslonjala, na kakršni so imeli v 19. stoletju v vežah posodo za vodo.

Število ohranjenih miz in pričevanj o mizah iz druge polovice 19. stoletja pa je že tako veliko, da smemo meniti, da je bila miza v tem času reden del notranje opreme vsake kmečke hiše.

Avtor navaja: Doslej ne poznamo ne iz 16. ne iz 17. stoletja nobene mize, ki bi z gotovostjo izvirala iz kmetije. Glede na freskansko upodobitev sv. Nedelje v Crngrobu pa smemo domnevati, da so se tudi v 16. stoletju tu in tam na kmetijah uporabljale preproste mize.

Vse ostale ohranjene kmečke mize in ustrezna risarska in fotografska dokumentacija pa pričajo šele o oblikah miz v 18. in v 19. stoletju.

V 18. in 19. stoletju so bile v rabi na kmetijah predvsem tri konstrukcije miz:

- Mize z nogami v obliki črke X in mize z vezjo med paroma nog, utrjeno z zagodzami, (slika št.: 317)
- Mize z razkremenimi nogami, ki so spodaj navadno medsebojno povezane z letvami, zgoraj pa imajo dve vezni prečki, (slika št.: 318)
- Mize z navpičnimi, zgoraj v okvir vezanimi nogami, ki so včasih spodaj povezane s štirimi letvami. (slika št.: 319)

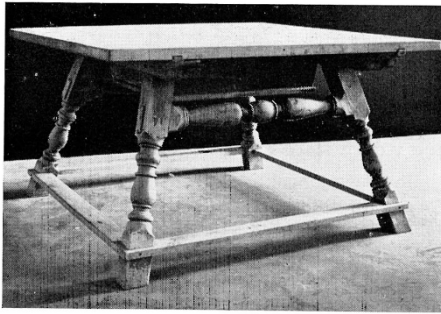
Prva konstrukcija je bila v rabi v 18. in 19. stoletju, druga v 18. in v prvih dveh tretjinah 19. stoletja, tretja pa se je pojavila v začetku 19. stoletja; v drugi polovici 19. stoletja je bila najbolj razširjena.

Prva in tretja konstrukcija sta bili v rabi po vsem slovenskem ozemlju, druga konstrukcija pa zlasti na Gorenjskem, Koroškem in na SZ slovenskem Štajerskem.

Pri mizah tretje konstrukcije so noge redkeje oblikovane. Če so stružene, imajo največkrat obliko balustra. Vendar so noge največkrat gladke in ravne, tektonski značaj nog pa je navadno izražen s kockasto ali prizmasto bazo. (slika št.: 320)

Višek umetnostnega oblikovanja miz pomeni dekor na miznih ploščah. Pravilo je intarzija, včasih je vžgan. Pojavljal se je na mizah druge in tretje konstrukcije v 18. in v 19. stoletju. Vendar so bile mize z krašeno ploščo razmeroma redke. Večina miz je imela likovno oblikovane le noge.

Zdi se, da je imela glavna hišna miza na kmetijah poseben pomen. Po opisu, ki velja za začetek našega stoletja, se na Koroškem križ in miza nista smela seliti iz hiš. Ob glavni mizi je vsaj v 19. stoletju obstajal strog hierarhičen sedežni red. Miza v kotu glavnega bivalnega prostora v kmečki hiši je bila pomembno središče družinskega življenja. Spoštljiv odnos do mize se izraža v reku: *Miza bodo vedno čista, ta je hišni oltar*. Ob mizi je družina jedla, molila, se pogovarjala in sprejemala goste. Ob vsakodnevnem sestajanju družine za mizo je gospodar razporejal delo.

Sl. 318. Miza. Iz Poljanske doline pri Škofji Loki. Zadnja tretjina 18. stoletja ali prva tretjina 19. stoletja. Javorov les. 83 cm × 145 cm × 240 cm. Zasebna last, Škofja Loka

Sl. 319. Miza. Druga polovica 19. stoletja. Iz Haloz. 74 cm × 153,5 cm × 62,5 cm. Pokrajinski muzej v Mariboru, inv. št. E 1386

Sl. 320. Noga mize. Miza ima na plošči intarzira-
letnico 1874. Les. Višina 50 cm. Kmečka hišna
last, Matkov kot pri Solčavi

Sl. 321. Mizna plošča. Z letnico 1785. Z Gorenjskega.
Javorov les, intarzija. 58 cm × 58,5 cm. Slovenski
etnografski muzej, inv. št. EM 1203

Slika 1: Vse štiri slike so iz gornjega vira (G. Makarovič).

C. Irena Keršič / Oris stanovanjske kulture slovenskega kmečkega prebivalstva v 19. stoletju /
Etnografski muzej, Slovenski etnograf 1988 – 1990, letnik 33/34, str. 329 – 388

Za uživanje hrane, vsaj glavnega obroka, je bil neke vrste obred, združen z molitvijo, pri katerem se je zbrala vsa družina. Hrano so uživali ob določenih obrokih, redko vmes, oziroma takrat, ko je bil kdo lačen. Število obrokov je bilo odvisno od teže dela.

Pri dimničnem tipu hiše, zlasti pa z uvedbo »čiste sobe«, dobi miza s klopni svoje stalno mesto v kotu nasproti peči. Dimenzije mize so navadno prilagojene velikosti družine in rodbine. »Hiša« dobi med drugim tudi funkcijo jedilnice. Vendar pa so v tem primeru jedli tudi v veži, zlasti poleti.

Običajno je pri revnih in pri bogatih imel pri mizi vsakdo določen prostor. Krvno sorodstvo, spol in za kaj je bil kdo zadolžen pri hiši, so med stanovalci, ki so bivali pod isto streho, ustvarili razlike, hierarhijo, ki se je kazala tudi pri razporeditvi ljudi za mizo. Ni pa bilo razlike v hrani in vsi so jedli za isto mizo. Za isto mizo kot družina so se zbrali k jedi tudi posli, dninarji in drugi.

V 19. stoletju so bile povsod po Sloveniji ob mizi za sedenje klopi. V izbi oziroma »hiši« so bile kotne klopi običajno pritrjene na steno ter na drugi strani mize po eden ali dva dolga stola – premične

klopi, navadno brez naslonjala. Kot je bilo že omenjeno, so bili stoli v kmečkih domovih še v 19. stoletju redki.

Za drugo polovico 19. stoletja že lahko sklepamo, da so bile mize običajen kos opreme v kmečkih hišah, saj imamo za to več podatkov. Miza je bila običajno iz javorjevega lesa, bela, nepobarvana. Mize so bile običajne kvadratnih ali pravokotnih dimenzij. Žensko so pred prazniki mize ribale s peskom, da so bile bele. Mize so bile tudi iz jesena, belina in čistoča so bile ponos gospodinje, zato so jo ponekod ribali vsak dan.

Za kmečki srednji sloj lahko, po Keršičevi, približno govorimo o naslednjem pohištvu v prostoru, imenovanem »hiša«:

	prva polovica 19. stol.	druga polovica 19. stol.
pohištvo v »hiši«:	Miza, dve vzdani klopi, dve premični klopi, klopi ob peči, eventuelno en stol in ena postelja	Miza in še mentrga, dve vzdani klopi, ena premična klop, ena do dva stola, klopi ob peči, ena do tri zidne omarice, sklednik, ura, ogledalo, eventuelno ena ali dve postelji

D. Pavle Hafner / Ta dobra stara kuha / Cankarjeva založba Ljubljana 1982, strani 10, 12 in 15

Med drugim je avtor zapisal:

/... Visoko je bilo posestvo dveh gruntov. Domača hiša je bila velika enonadstropna stanovanjska zgradba, po zunanosti prvi kmečki dvorec. Domačija stoji še danes.

Skozi glavni portal stopiš v veliko obokano vežo. V njej je bila nameščena široka javorova miza, okoli katere so posedli posli k obedu. Ob žetvi jih je bilo okoli štirinajst. Družina je jedla v kamri.../

/...Lovci so v veži posedli za veliko javorovo mizo.../

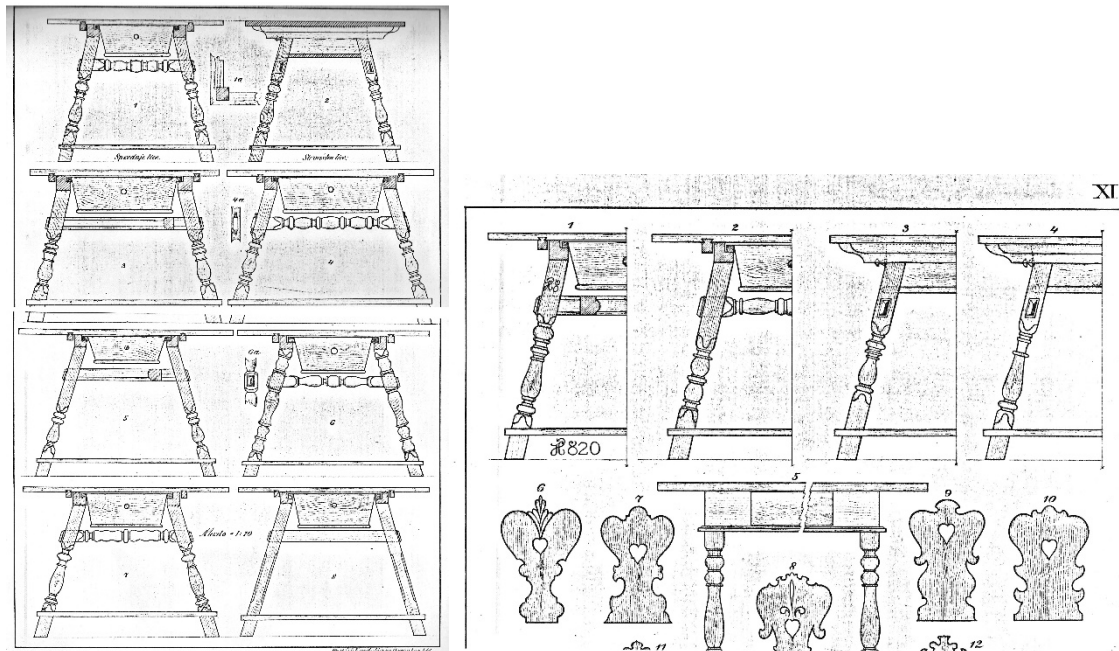
/...Prašiča so zaklali na dvorišču...Razrezali in predelali so jih na veliki javorovi mizi./

E. Dr. Janez Bogataj / Sto srečanj z dediščino na Slovenskem / Prešernova družba v Ljubljani 1992

»Hiša« ali »izba« predstavlja dediščino osrednjega bivalnega prostora v kmečkih stavbah. V njej so se odvijale bivalne, prehranjevalne, gospodarske, duhovne in še kakšne funkcije družine.

F. Albert Sič / Kmečke hiše in njih oprava na Kranjskem / Založila in tiskala Zvezna tiskarna in knjigarna v Ljubljani, 1924

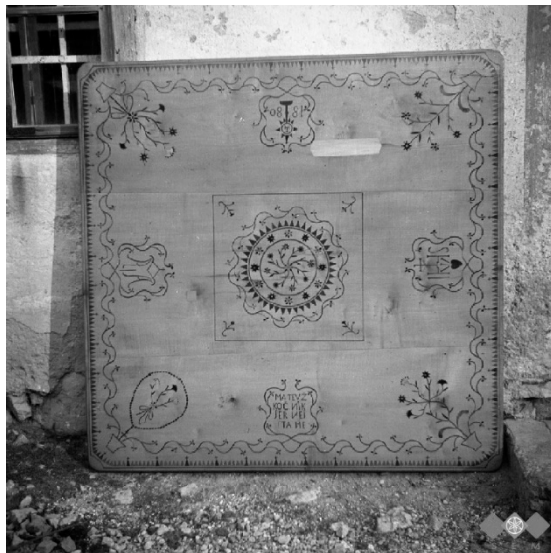
Spodnji sliki sta povzeti iz nekaj strani gornjega vira, ki so bile na voljo. Celotne publikacije nismo našli.

Slika 2: Primeri različne izvedbe nog in prečk pri mizi ter naslonjal stolov.

- Spletni portal Etnografskega muzeja, podrobneje ključna beseda miza ali mentrga (najdeno marec 2019) <https://www.etno-muzej.si/sl/digitalne-zbirke/kljucne-besede/miza-ali-mentrga>

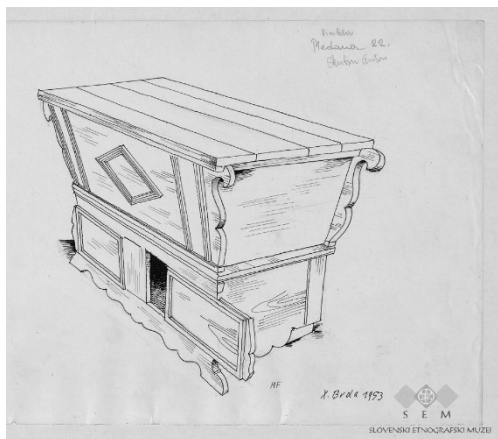
Na tem mestu se nahaja veliko risb, fotografij ali zapisov o mizah, izbrali smo spodnje tri, ker predstavljajo tri različne kmečke mize.

Slika 3: Mizna plošča, intarzirana, delo ljudskega umetnika Jerneja Staneta iz Koprivne, Topla 10 pri Koučniku, datum 1954, inv. št. 630:LJU; F-0000220/I

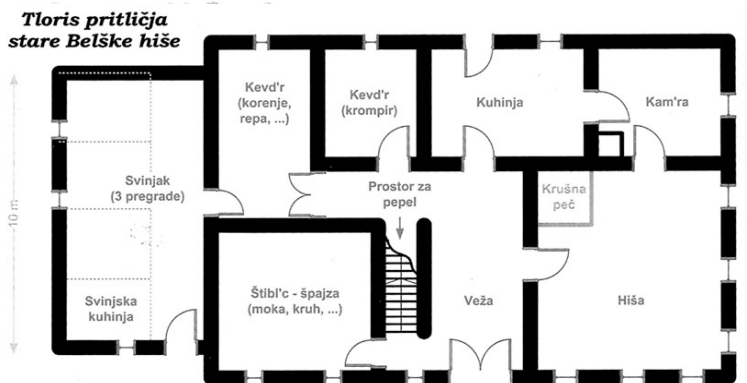
Slika 4: Cerkljansko, Miza za moko iz sredine 19. stoletja, najdena 1954, Podlanišče, F0000011/202

Slika 5: Vinkla (mentrga), lastnik Skubin, Medana 22. R0000010/188

BELŠKA MIZA – miza na kmetiji moje mame

Moja mama izhaja iz kmečke družine iz vasi Belica pri Polhovem Gradcu. Spomini na moje otroštvo so vezani na to kmetijo, na veliko kmečko hišo, hlev, delo na njivah, travnikih in na otroške igre z vrstniki, ter spomini na ljudi, ki so takrat živeli na kmetiji ali so občasno prihajali zaradi dela ali na obisk.

Slika 6 in 7: Stara domačija v Belici in tloris stavbe (fotografirano okrog leta 1984)

Velika kmečka zgradba je bila enonadstropna in je imela bivalne prostore in prostore za shranjevanje pridelkov. Njena velikost se jasno vidi na njenem tlorisu, ki je povzet iz družinske foto knjige Belški nekoč in danes (Babna Gora, avgust 2011, Marko Zibelnik).

Skozi dvokrilna vhodna vrata z velikim portalom se je vstopilo v veliko vežo. Desno je bil vhod v glavni prostor, tako imenovano »hišo«. Za vrati je bila velika kmečka peč, diagonalno v kotu med okni je stala velika kmečka miza. Nad mizo je bil bogkov kot s kipom Jezusa. Desno od vrat je bila mentrga. V prostoru je bila še omara ter postelja za popoldanski počitek starega očeta – gospodarja. Na stenah so bile družinske in nabožne slike, ogledalo in na polički kip Marije. Desno od vrat je bila vzdana zidna omarica. Miza je bila središčna točka življenja v hiši.

Mizna ploskev je bila velika, skoraj kvadratne oblike. Iz dveh strani ob zidu je bila pritrjena klop. Tu so sedeli otroci, odrasli družinski člani in občasni delavci. S hrbtom proti vratom je sedela domača hči, ki je pomagala pri nošenju hrane iz kuhinje. Pot je bila kar dolga, skozi vežo. Stalno mesto sta imela gospodar in gospodinja – stari oče in stara mama. Sedela sta na strani mize, da sta bila obrnjena proti oknu in bočno proti vratom. Gospodinja je sedela na desni strani gospodarja, da je lažje vstajala

in nosila hrano. V primeru, da je bilo večje število ljudi, so dodali še en stol, otroci pa so jedli za mentergo.

Slika 8: Miza, kot je stala v sobi belške hiše okrog leta 1984

V knjigi **Belški nekoč in danes**, ki je nastala kot rodbinska kronika s fotografijami leta 2011, izšla je v samozaložbi, zbral in uredil jo je Marko Zibelnik, je zapisano: »Jedlo se je vedno v osrednjem bivalnem prostoru, imenovanem hiša, za mizo. V kuhinji se je ponavadi lahko jedlo le, če je jedel samo eden in izven časa za obedovanje«.

Poleg obedovanja se je k mizi sedlo za pogovor ob različnih obiskih tako ljudi, ki jih je kmetija potrebovala: gozdarji, veterinar ... Ko so zaključili z delom, sta stara mama in oče postregla s šilcem žganja in domačim kruhom. Obiski sorodnikov in znancev pa so se dogajali ob svečanih, pomembnih dnevih v letu – predvsem ob cerkvenih praznikih. Takrat je bila miza pogrnjena z lepim belim prtom. Če je bilo premalo prostora za otroke pri veliki mizi, so nam postregli na mentrgi. To se nam je zdelo silno imenitno in smo z veliko radovednostjo spremljali pogovor odraslih.

Za velike praznike, ko se je pekla potica, so testo razvaljali in ga pripravili za peko kar na tej mizi. Testa je bilo toliko, da so ga razvaljali čez vso površino mize. Zvitega so razrezali in položili v keramične okrogle pekače za potice, imenovane modle. Otroci smo lahko polizali posodo, v kateri je bil nadev, ko sem malo odrasla, pa sem že lahko sodelovala pri zavijanju potice.

V otroških letih sva s sestro kot najstarejši vnukinji preživeli veliko časa pri starih starših. Še vedno imam živ spomin na jutro, ko me je zbudila govorica domačih, ki so sedeli okrog mize in zajtrkovali. Še v pižami sem se jim pridružila in dobila krožnik kmečkega zelja, močnik ali žgance. Odrasli pa so zajemali kar iz skupne velike sklede. Tega se še vedno živo spominjam in mislim, da ne bom pozabila.

Leta 1984 je stric, ki je prevzel kmetijo, porušil staro zgradbo in jo nadomestil s sodobno hišo. Staro pohištvo ni našlo mesta pri opremlitvi novih prostorov. Ohranil pa je mizo in omaro, ki sta v spodnjih prostorih in jim služita v druge namene. Miza je zelo uporabna odlagalna površina pri kolinah, jesenskem spravljanju povrtnin ter občasnih malicah in kosilih za delavce, ki prihajajo delat na kmetijo.

Žal mi je, ker miza ni več v svoji prvotni uporabi in sorodniki nimajo do nje pravega odnosa. Meni pa pomeni še vedno veliko, kajti tudi miza je del lepih spominov na moje otroštvo in na življenje ljudi na tej kmetiji.

Opis belške mize

Je pravokotne oblike z veliko površino 147 x 125 cm, visoka je 82 cm, debelina mizne plošče je 3 cm. Plošča je iz javorjevega lesa. Sama plošča nima rezbarij ali intarzij. Rob je ostro odsekan. Stoji na štirih oglatih nogah, ki se rahlo ožajo do podnožja, kjer se spodaj stikajo pravokotne letve, ki mizo povezujejo in so tudi primerne za noge sedečega. Na tem mestu se noge zopet odebelijo v osnovno debelino.

Miza je bila po pričevanjih mojih sorodnikov narejena na začetku 20. stoletja in so jo verjetno naročili še v času, ko je bil gospodar moj pradedek. Ker je zaradi hude poškodbe kmalu umrl, je morala nadalje gospodariti prababica, ki je umrla prej, preden je kmetijo prevzel moj stari oče. Ob prevzemu je bila kmetija zadolžena, vendar sta jo gospodarja s pridnimi rokami rešila, dobro gospodarila in napredovala.

Avtorja mize po pričevanjih sorodnikov ne poznamo, tako da predvidevamo, da je miza lokalne izdelave.

Ko sem prebirala razno literaturo in iskala sorodne mize ali zapise o opremi kmečkih prostorov, sem v zapisih Irene Keršič, *Oris stanovanjske kulture slovenskega kmečkega prebivalstva v 19. stoletju*, kjer sem iskala podatke o opremi kmečkih prostorov, razbrala, da je bil celoten prostor »hiša« v Belški hiši opremljen tako, kot so ga opremljali v drugi polovici 19. in na začetku 20. stoletja.

Ko pa sem prebirala knjigo Makaroviča, *Slovenska ljudska umetnost*, sem podobno mizo našla na mestu, kjer razdeli vrste miz (na strani: 192, 193). To je v tretji konstrukciji: »miza z navpičnimi, zgoraj v okvir vezanimi nogami, ki so včasih spodaj povezane z letvami«.

Slika 9: Še vedno dobro ohranjena Belške mize, ki je žal le občasno v uporabi.

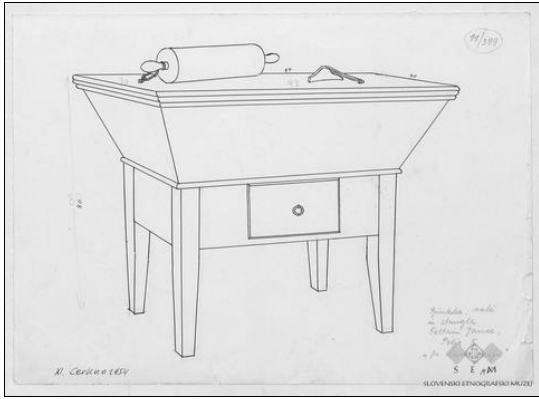
Slika 10: Gornja ploskev je še vedno dobro ohranjena in ni razpokana.

Slika 11: Noge in povezava nad tlemi so trdne. Ker miza stoji na suhem, nog ni načela vlaga.

Mentrga

Kot sem že omenila, je bila tudi mentrga del opreme »hiše« v naši domačiji. Stala je desno od vrat. Po izgledu je bila identična spodaj prikazani mentrgi (R00000 11/399). Nimam podatkov, iz katerega lesa je bila izdelana, spominjam pa se, da je bila pobarvana s temno rjavo barvo. Po pripovedovanju moje mame se je za izdelavo nove mentrge dogovorila stara mama z lokalnim mizarjem, ki je bil samouk, vendar je izdeloval dobre izdelke. Mizar je bil reven in ni imel lastne konjske vprege, zato jo je dostavil kar na svojem hrbtu. Tega se mama dobro spominja. Moj spomin pa seže v čas, ko je stara mama enkrat na teden dvignila zgornjo ploščo, presejala moko, vgnethla testo iz doma narejenih droži ter zamesila testo za šest do sedem hlebcev ter hlebčke za nas otroke.

Slika 12: Polje 31. 8. 1954, Birnla, »valč in strugla«. Polje 5, Feltrin Janez pri Navasarju, R00000 11/399

Viri in literatura:

Baš, Angelos. *Hišna oprema svobodnjakov na Kranjskem v 17. in 18. Stoletju*. V: Slovenski etnograf, letnik 6/7, strani 121 – 138.

Makarovič, Gorazd. *Slovenska ljudska umetnost, likovno oblikovanje v bivalnih notranjščinah*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1981, strani 190 – 195.

Keršič, Irena. *Oris stanovanjske kulture slovenskega kmečkega prebivalstva v 19. stoletju*. Etnografski muzej. V: Slovenski etnograf 1988 – 1990, letnik 33/34, str. 329 – 388.

Hafner, Pavle. *Ta dobra stara kuha*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1982, strani 10, 12 in 15.

Bogataj, Janez. *Sto srečanj z dediščino na Slovenskem*. V Ljubljani: Prešernova družba, 1992.

Sič, Albert. *Kmečke hiše in njih oprava na Kranjskem*. Založila in tiskala Zvezna tiskarna in knjigarna v Ljubljani, 1924, posamezni listi.

Etnografski muzej, spletni portal, podrobneje ključna beseda miza ali mentrga (najdeno marec 2019), dostopno na: <https://www.etno-muzej.si/sl/digitalne-zbirke/kljucne-besede/miza-ali-mentrga>

Zibelnik, M (zbral in uredil). *Belški nekoč in danes*. Samozaložba, 2011.

PISALNE MIZE

pripravila Nevenka Kavčič

UVOD

Zgodba o moji odločitvi o pisalnih mizah je naslednja: nam, otrokom, rojenim staršem po drugi svetovni vojni ni bilo ravno lahko. Najbolj pomembno je bilo, da se je končala vojna, a pomanjkanje je bilo veliko. Nakup hrane je bil omejen na karte oz. točke, enako je veljalo za obleko in kurjavo, dostopnost do kakršnih kolih stanovanj pa je bil tudi težak, razen za redke izjeme. Moj spomin, ki seže v otroštvo, mi govori, da je bila za večino otrok prva lastna pisalna miza šolska klop. Z veseljem smo hodili v šolo in smo svoje zvezke in potrebščine zlagali na svojo klop - pisalno mizo. Z učenjem pisanja in branja iz čitanke/berila smo širili svoje obzorje in osvajali svet okoli sebe. Obiskovali smo Pionirsko knjižnico in tekmovali, kdo bo več prebral. Ko smo kasneje, v naši mladi družini, opremljali novo stanovanje, smo umestili tudi pisalno mizo, ker je šla hči ravno takrat v prvi razred.

Morda imam zato do pisalne mize bolj spoštljiv odnos in me je zanimalo, kakšne so bile pisalne mize v zgodovini in ali so jih ljudje tudi dejansko imeli. Zato sem se odločila, da za nalogo izberem pisalne mize skozi čas.

Slika 1: Šolske klopi v Šolskem muzeju Muljava. Vir: splet

ZGODOVINA PISALNE MIZE

V današnjih časih jemljemo pisalne mize precej samoumevno, včasih pa temu ni bilo tako. Eden izmed glavnih razlogov je bil verjetno to, da večina sploh ni znala brati, kaj šele pisati. Dotaknila bi se zgodovine pisave oz. najzgodnejše oblike zapisov v obliki risb ljudi, živali in predmetov iz vsakdanjega življenja (okoli 3000 p.n.š.), zatem bi omenila sumerske klinopise iz časa pet tisoč let p.n.š. na glinene tablice ali vrče, pisane s pravokotno konico na področju stare Mezopotamije. V skoraj istem času, ko so v deželah vzhodnega Sredozemlja razvijali hieroglife in klinopis, so Kitajci ustvarjali svoj pisalni sistem v obliki znamenj. V starem Egiptu, 5000 let p.n.š., so razvili pisavo s podobami, imenovanimi hieroglifi. S pisanjem so se ukvarjali posebej izurjeni pisarji, pisali so sede, prekrižanih nog. Pisali so na podlago, na papirus.

Slika 2: Egipčanski pisar. Vir: splet

Z razvojem črkopisa (3600 p.n.š.) v Siriji in Palestini so nastale velike družine abeced, grški alfabet, cirilica, latinica. Z razvojem pisnih podlag, usnja, papirusa, pergamenta, papirja so se pojavili prepisovalci dokumentov, pisarji v samostanih. Vsaka opatija, samostan v srednjem veku je imel svoj skriptorij. Prepisovalec je imel sedež in pisalni pult ali vrtljivo mizo, ki je bila lahko nastavljiva tudi po višini, čemur bi lahko rekli začetek pisalne mize.

Slika 3: Srednjeveški pisar v skriptoriju. Vir: splet

Prve prave pisalne mize so se pojavile v Italiji okrog leta 1500, šele v 18. stoletju pa so postale del pohištvene opreme premožnejših družin. Pred tem so se pojavljale večinoma samo v cerkvenem okolju. Po letu 1750 se je začelo kreativno obdobje. V tem času je nastalo veliko različnih modelov miz. Večinoma je že imela predale za shranjevanje dokumentov in možnost zaklepanja. Uporabljali so različne tipe lesa, med popularnejšimi so bili oreh, mahagonij in javor odvisno tudi od dežele nastanka in lesa, ki je bil na voljo. V deželah, ki so trgovale z daljnimi deželami, so večinoma delali pohištvo v tršem tropskem lesu, sicer je prevladoval lokalni material. V zgodovini so bila različna oblikovna in slogovna obdobja v umetnosti, po katerih se je ravnilo tudi oblikovanje pohištva. Mizo kot pomemben kos pohištva lahko spremljamo skozi vsa obdobja od renesanse, baroka do 18. stoletja, skozi klasicizem, bidermajer in francoski empir, zatem se pokaže umetelnost izdelave v secesiji oz. art nouveauju, kasneje art decoju in modernizmu predvojnega časa.

To velja okvirno za Veliko Britanijo, ZDA, Francijo, severno Evropo in sredozemsko Evropo. Slogi so se razlikovali tudi po deželah in vplivali drug na drugega.

Najstarejše pisalno pohištvo je bila škatla s poševnim pokrovom, stala je na mizi in v predeljeni notranjosti so bile shranjene vse nujne pisalne potrebščine, konec 17. stoletja. Kasneje, na začetku 18. stoletja se ja za čedalje bolj pismene odjemalce pokazalo in naredilo več novih vrst lepega pohištva, ki je bilo oblikovno različno. Značilna pisalna miza je bila velika, pravokotna, z ravno ploščo in predali v sprednjem delu.

Slika 4: Pisalne mize 1, vse na str. 219. Vir Ilustrirana enciklopedija starin, sl. 3,5,6,7

V Franciji so jo imenovali *bureau plat*. Spreminjal se je le slog in okrasje. Tu so francoski mizarji - ebenisti 1760 razvili pisalno mizo *bonheur du jour* (sreča dneva), ki je postala takojšnja uspešnica. Bila je značilna majhna miza z omarico na vrhu in enim samim predalom v frizu na robu mize.

Angleške pisalne mize so postale priljubljene sredi 18. stol. Razvili so novo obliko s predali na vrhu plošče in v obliki črke D, imenovane *carlton house*.

Izpopolnili so tudi tehnike furniranja. Francoz Boulle iz 17./18. stoletja je bil inovator marketerije in s tem uporabe različnih materialov, lističev medenine, kositra, želvovine in podobno. Mize in omare so bile okrašene z njegovim (t.i. boulovskim) okrasjem, z intarzijo iz različnega palisandrovega in drugega lesa in drugih materialov, s predalčkoma. Marketerija je tehnika, pri kateri na trdno podlago lepimo različne barve in oblike furnirja. Intarzija, včasih imenovana tudi parketerija, pa je tehnika, ki sestavlja motiv iz debelejših, masivnih koščkov lesa.

Slika 4a: Primer boulovške tehnike marketerije, pri kateri je uporabljena želvovina in kositer. Vir: [wikipedia/Andre/_Charles_Boulle](https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Boulle), pridobljeno april 2019

Francoske mize 17. stol. so bile t.i. *bureau mazarin*, ki so imele pravokotno ploščo, predale na obeh straneh in udrtino za noge. (slika 6)

Slika 5: Pisalne mize 2, str. 221. Vir Ilustrirana enciklopedija starin

Sredi 18. stol. se je pojavila pisalna miza na predalih do tal namesto stranic. Bila je velika, primerna za dva in je bila osrednje pohištvo v pisarnah ali v knjižnicah. Rekli so ji družabniška miza.

Tako kot pri drugem pohištvo so se oblike in slogi spreminjali. Konec 18. stol. se je razvil nov tip pisalne mize *davenportski pisalnik*, bolj strogih oblik, ki je imel za pisalne potrebščine le predelke.

Zanimive so tudi pisalne škatle za vojaški častnike ali njihove gospe za slikarske pohode. Mize so bile namenjene za branje ali pisanje in so imele ploščo, ki se lahko dvigne.

Slika 6: Davenportski pisalnik, str. 229. Vir Ilustrirana enciklopedija starin, sl. 1,2,6

Slika 7: Bralna ali pisalna miza, str. 228. Vir Ilustrirana enciklopedija starin

Cilindrski pisalniki so nastali ok. 1760 in imajo spodnji in zgornji del. Zgoraj so omarice s predali in policami, čez katere je potegnjjen ukrivljen rolojast pokrov.

Slika 8: Cilindrični pisalniki, str. 227. Vir Ilustrirana enciklopedija starin, sl. 2,3,4

Pisalni predalniki so bili sprva iz dveh delov in so po navadi imeli ročaj za prenašanje, saj so jih ko pisalne omarice imeli za prenosno pohištvo. Značilno zanje je bila poševno nagnjena pisalna deska, za katero so skriti notranji predali.

Ker je bilo čedalje več knjig, ki jih je bilo treba shraniti, se je pisalni predalnik razvil v pisalno knjižno omaro. Predalnik so povečali s knjižno omarico. Pisalno desko na tečajih so zamenjali z izvlečno. Nastala je tabernakeljska omara. Tabernakeljska omara je baročna omara, ki ima spodaj predalnik, nato nastavek s predalčki, poklopno ploskev za pisanje in lahko zaprt gornji del. Druga priljubljena oblika je bil tim. *scriptor*, kabinetna omara na podstavku z veliko poklopno pisalno desko. Imele so bogato okrasje, velikokrat z markerijo in pozneje s slikovitim furnirjem.

Slika 16: Tabernakeljska omara, sredina 18. stoletja, NMS inv. št. N 278, foto dokumentacija OZUU NMS.

Slika 17: Tabernakeljska omara z vložki iz kosti, z gradu Zgornja Polskava, sredina 18. stoletja, NMS inv. št. N 286, foto Tomaž Lauko (NMS).

Slika 9: s spletne strani books.google.si (12.4.2019), oziroma Neznano in pozabljeno iz 18. stoletja na Slovenskem

Zanimive pisalne mize, pisalniki in pisalne knjižne omare

V pisni obliki so na pisalnih mizah nastajali zapisi, pogodbe, ukazi, knjige, inventarji, skratka, pisala se je zgodovina.

V 19. stoletju se je močno začela spreminjati tudi družba, nastajal je srednji sloj in mnogi uradniki, učitelji, bankirji, odvetniki in podobni so imeli tudi doma prostor, namenjen delu in pisanju, torej pisarno s pravo pisalno mizo. Šele z opismenjevanjem nižjih slojev in preprostih ljudi so lahko postale pisalne mize potrebne in zanimive, a kot sem omenila že na začetku, mnogim ni bila dostopna tako zaradi cene in majhnih stanovanj ter načina življenja.

Slika 10: Pisalna miza z lovskim motivom, Italija. Vir: Furniture..., str. 43

Slika 11: Nemška neoklasicistična pisalna omara. Vir: Furniture..., str. 243 (levo)

Slika 12: Pisalna miza Bugatti (1900), str. 220. Vir Ilustrirana enciklopedija starin (desno)

Slika 13: Masivna pisalna miza iz tridesetih let 20. stoletja. Vir: [splet](#)

Slika 14: Pisalna in toaletna (oblačilna) mizica skupaj, (art deco, 1933) tim. *secrtaire-coiffeuse* Vir: Furniture..., str. 736

V starejših obdobjih je bila zelo pomembna oblika in dekoracija ter mojstrstvo izdelave in tehnik krašenja. Omenimo tudi umetniško obdobje secesije in kasneje art decoja, ki je prineslo tudi bolj odprt, liberalen pogled na hišo, na prostore in s tem tudi na oblikovanje pohištva. Tudi pisalne mize so bile predmet oblikovanja, vedno bolj pa so sledile motu naj oblikovanje sledi funkciji. Med obema vojnoma miza vedno bolj postaja predvsem praktičen kos pohištva, ki se prilagaja različnim funkcijam in namenom. Narejene so iz različnih materialov, barv, industrijske izdelave.

Tudi danes, v dobi računalništva, so pisalne mize še vedno aktualne, a spreminjajo mere in obliko glede na razvoj tehnološke opreme in na trenutna estetska merila in okus.

Zaključne misli

Videli smo veliko inovacij v razvoju pisalnih miz skozi stoletja. Nekatere večje, druge manjše. Marsikatera je bila uporabljena tudi za druge vrste pohištva. Videli smo veliko stilov in različnih tehnik izdelave in mnogo materialov, ki so bili dostopni v prejšnjih časih. Marsikatera starejša pisalna miza je kasneje ostala za okras.

Slika 15: Domača pisarna, vir [splet](#)

V sodobno opremljenih stanovanjih in računalniški dobi se zdi, kot da ni več prostora za miren kotiček za pisanje, pa tudi za plačevanje računov in brskanje po spletu. Je morda pisalna miza izgubila svoj prvotni namen, saj z računalnikom v naročju lahko sedemo kamor koli?

Sicer za današnje čase lahko rečemo, da pol človeštva v službi, šoli in doma sedi ob takih in drugačnih pisalnih mizah. Kar pa je tema za večjo raziskavo.

Viri in literatura:

Georges, J. *Pisava, spomin človeštva*. Ljubljana : DZS, 1994. ISBN 86-341-1282-9

Ilustrirana enciklopedija starin. Ljubljana, DZS, 1998. ISBN 86-341-1471-6

Forrest, T. *Starinsko pohištvo: ilustrirani vodnik po slogovnem pohištvu*. Ljubljana: DZS, 1997

Furniture from rococo to art deco. Koeln: Bebedict Tasheb Verlag, Evergreen, 2000. ISBN 3-8228-6517-6

Neznano in pozabljeno iz 18. stoletja na Slovenskem, urednik dr. Miha Preinfalk. Ljubljana: Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU in Slovensko društvo za preučevanje 18. stoletja, 2011; elektronska izdaja, ISBN 978-961-92198-1-2

Slika 1: Šolske klopi v Šolskem muzeju Muljava. Pridobljeno 18. 4. 2019 s spletne strani <http://namuljavi.si/solski-muzej/>

Slika 2: egiptovski pisar. Pridobljeno 18. 4. 2019 s spletne strani <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/0a/GD-EG-Louxor-126.JPG/300px-GD-EG-Louxor-126.JPG>

Slika 3: Srednjeveški pisar v skriptoriju. *Miracles de Notre Dame*, fol. 19; po 1456. Pridobljeno 18. 4. 2019 s spletne strani <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/00/Escribano.jpg/250px-Escribano.jpg>

Slika 4: Pisalne mize 1, vse na str. 219. Vir *Ilustrirana enciklopedija starin*

Slika 4a: Slika 5: Primer boullouske tehnike marketerije, pri kateri je uporabljena želvovina in kositer. Vir: Pridobljeno april 2019, s spletne strani https://en.wikipedia.org/wiki/Andre_Charles_Boulle

Slika 5: Pisalne mize 2, str. 221. Vir *Ilustrirana enciklopedija starin*

Slika 6: Davenportski pisalnik, str. 229. Vir *Ilustrirana enciklopedija starin*, sl. 1,2,6

Slika 7: *Bralna ali pisalna miza*, str. 228. Vir *Ilustrirana enciklopedija starin*

Slika 8: Cilindrski pisalniki, str. 227. Vir *Ilustrirana enciklopedija starin*, sl. 2,3,4

Slika 9: *Neznano in pozabljeno iz 18. stoletja na Slovenskem*. Pridobljeno 12.4.2019 s spletne strani books.google.si

Slika 10: *Pisalna miza z lovskim motivom*, Italija (fall-front writing desk with hunting scenes in ivory, attributed to Luigi Prinotto. Museo Civico d'arte Antica, Turin). Vir: *Furniture...*, str. 43

Slika 11: *Nemška neoklasicistična pisalna (tabernakeljska) omara*. Vir: *Furniture...*, str. 243

Slika 12: Pisalna miza Bugatti (1900), str. 220. Vir *Ilustrirana enciklopedija starin*

Slika 13: *Masivna pisalna miza iz tridesetih let 20. stoletja*. Vir: pridobljeno april 2019 s spletne strani https://www.1stdibs.com/furniture/tables/desks-writing-tables/art-deco-massive-walnut-writing-desk-1930s-bohemia/id-f_10632391/

Slika 14: *Pisalna in toaletna (oblačilna) mizica skupaj*, (art deco, 1933) tim. *secrtaire-coiffeuse* Vir: *Furniture...*, str. 736

Slika 15: *Domača pisarna*. Vir: Dnevnik. Moj dom, pridobljeno 11. 5. 2019 s spletne strani https://www.dnevnik.si/i/as/2011/02/09/mojdom_picture_2104_pisarna.jpg

MIZICE PRIPOVEDUJEJO

pripravila Alenka Dereani

Kaj skrivajo častitljive stare meščanske hiše pod Grajskim gričem med svojimi zidovi?

»Nona ali so tukaj živeli vitezi ?«, je pogosto vprašal moj vnuček, ko je vstopal v preddverje hiše po notranjem lesenem stopnišču vse do podstrešja in zaslutil skrivnostnost prostora. Tam za vrati je namreč prislonec star meč, na stenah pa uokvirjene stare slike pričajo o nekih drugih časih.

»Ja, pa veš , da so zares živeli prav tu«, mu odgovarjam. Na pročelju hiše ob vhodu opozarja na to spominska tabla z napisom: *Tu je nekoč živel... vitez...*

Že desetletje je, odkar sem prvič vstopila v podstrešno stanovanje, ki je nekoč davno služilo bivanju služinčadi. Zdelo se mi je, da se je tu čas ustavil. V nos mi je udaril zatohel vonj starih zidov in pohištva, ki je po zaslugi ali malomarnosti stanovalcev ostalo skoraj nedotaknjeno.

Potrebna je bila velika prenova, da je stanovanje postalo prijaznejše za današnje potrebe bivanja. V času gradbenih del in odstranjevanja nepotrebne krame se nam je z vsakim posegom odstrla nova, zgovorna plast zgodovine bivanja nekdanjih stanovalcev. To me je tako navdušilo, da smo delno ohranili prvotni značaj stanovanja in v njem staro, še uporabno pohištvo.

Najbolj so mi pri srcu ohranjene mizice, ki so po prenovi stanovanja obdržale uporabnost in pridobile še novo funkcijo. Predstavila vam bom štiri, vsako s svojo zgodbo in še posebej meni ljube.

Lesena mizica s predalom, št. 1

Manjša lesena mizica s predalnikom je del pohištvenega kompleta domače serijske izdelave izdelanega okoli leta 1925, ki ga še vedno uporabljamo (dve garderobni omari, komoda, dve nočni omarici, postelja ni ohranjena).

Slika 1: Mizica s predalom in t.i. fiodrano zgornjo površino.

Lastnica kompleta pohištva, katerega del je mizica, je bila tetina družina, ki je prvotno živela v stanovanju na Bregu v Ljubljani kot podnajemnica. Iz popisa prebivalstva iz leta 1931 je razvidno, da je pri družini živel tudi podnajemnik iz Šempasa pri Gorici, ki je bil izdelovalec glasbil in delal kot mizarški pomočnik. Po pripovedovanju naj bi ta sodeloval pri nabavi pohištvenega kompleta. Pred 2. svetovno vojno se je tetina

družina z vso pohištveno opremo preselila v stanovanje na Ciril-Metodovem trgu, katerega del je tudi manjše podstrešno stanovanje.

Znano je, da je v Sloveniji konec 19. stoletja iz oblike družinskega mizarjenja množično nastajala mizarska obrt. Hitra rast meščanskega prebivalstva je narekovala vse večjo potrebo po pohištvu. V Sloveniji sta nastala dva večja mizarska centra. Na Goriškem so bile najbolj znane Solkanske mizarske delavnice. Njihov sloves je presegal meje domovine. Bile so predhodnice znane tovarne Meblo.

V Ljubljani pa so sočasno obratovala številne delavnice v Vižmarjih in Šentvidu. Po nekem izročilu naj bi imela skoraj vsaka hiša svojo mizarsko delavnico. Te so poleg kakovostnega pohištva izdelovale tudi cenejšo pohištveno opremo, dostopno za širše množice. Znana tovarna J. J. Naglas (1847-1960) s sedežem na Novem trgu in tovarniškim kompleksom v Trnovem, pa je z izdelavo pohištva prerasla v pravi pohištveni imperij.

Moja mizica je izdelana iz masivnega lesa. Posamezni elementi so sestavljeni s tehniko utora in peresa. Zgornja plošča je pritrjena s kovinskimi kotniki na mostišče. Predalnik krasi medeninast ročaj. Les je barvan v tehniki žiljenja (flodranja). Pri teh tehniki so barve na oljni ali vodni osnovi mizarji s pomočjo posebnih čopičev in z glavniki nanašali na les in z dobrim poznavanjem strukture lesa ustvarjali želen videz, običajno imitacijo dragocenejšega lesa. Tako so iz cenejšega lesa izdelali imitacijo, ki je bila za naročnika dostopna. V primeru moje mizice je na licu predalnika upodobljen videz lesa ptičjega javorja. Les pravega ptičjega javorja je namreč redek in dragocen. Kadar pride pri rasti drevesa do mutacije v genetiki, nastane v lesu značilna struktura. Vzorec na mizni ploskvi je pobarvan z barvo iz naravnih barvil.

Mizica je danes še vedno v uporabi, kljub okruškam in obledeli barvi. Služi kot pomožna, odlagalna in šivalna, po potrebi tudi kot jedilna mizica. Morda pa kdaj v prihodnosti z restavriranjem doživi svojo renesanso.

Mizica z masivnim litoželeznim podnožjem, št. 2

Mizica z masivnim litoželeznim podnožjem in leseno ploščo s predaloma je bila prvotno verjetno malo drugačna. Podstavek je bil verjetno del šivalnega stroja čevljarke delavnice, kasneje pa je služila kot pomožna kuhinjska in delovna mizica, danes je jedilna miza za dve osebi v jedilnici.

Slika 2: Slika mizice, ki nima več prvotne gornje ploskve in mehanizma spodaj

Šivanje je že od mojih mladih nog moj hobi. Prve vbode z iglo me je naučila moja teta, ko sem bila še šestletno dekletce. Iz Italije mi je prinesla majhen otroški set platnenih prtičkov z narisanim vzorčkom križnih vbodov in prejico za vezenje. Marljivo sem jih izvezla in jih hranim še danes za

spomin. Kasneje mi je mama kupila otroški šivalni stroj z ročnim pogonom. Z njim sem šivala oblekice mojim celuloidnim punčkam. Ko sem dovolj zrasla, da sem dosegla nožno poganjalko pravega šivalnega stroja, sem sedla kar za mamin šivalni stroj znamke Veritas. Takrat je imel šivalni stroj v gospodinjstvu pravi statusni simbol. Naš šivalni stroj je bil proizvod slovenske tovarne iz Mirne, ki je izdelovala in izvažala le ohišje in mize za šivalne stroje, v zameno pa uvažala šivalne stroje nemške znamke Veritas. Na tem šivalnem stroju sem si sešila prve kose oblačil, tako da sem si jih priredila oziroma prikrojila iz maminih starih oblek. Potem je prišel na vrsto električni šivalni stroj Danica, zadnjih trideset let pa šivalni stroj švedske tovarne Husquarna.

Mizico z litoželeznim podnožjem sem z veseljem sprejela kot svojo dediščino. Lahko bi rekla, da me je sama našla in povezala svojo zgodovino z mojimi otroškimi spomini.

Žal ne podnožje niti lesena mizna ploskev z nobenim znamenjem ne razkrivata izvora predmeta. Po vsej verjetnosti je bila podstavek čevljarskega šivalnega stroja iz delavnice neznanega čevljarskega obrtnika, ki je v preteklosti tudi bival v tem stanovanju. Med pospravljanjem krame na podstrešju smo namreč naleteli na večji zaboj lesenih čevljarskih kopit različnih velikosti.

Avtentično masivno podnožje spominja na prve šivalne stroje izdelane za osebno uporabo ali obrtno dejavnost.

Slika 3: s spleta : Izum šivalnega stroja sega v sredino 19. stoletja. Osnovni princip delovanja se še danes uporablja. Kljub spornosti, kdo je dejanski izumitelj, velja za uradnega izumitelja Elias Howe, ki je šivalni stroj patentiral v ZDA leta 1846. Vir: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-BEWHTGH1/e3e73f1a-97e1-4d14-9ff8-884f8d2f24af/PDF>

Na litoželeznem podnožju so vidni ostanki pozlate kot dodaten estetski element. Viden je tudi nosilec (okrogla odprtina) nožnega poganjalnika prenosnega kolesa na glavo šivalnega stroja.

Slika 4: Slika litoželeznega podstavka mizice

Lesena delovna ploskev šivalnega stroja, sestavljena iz dveh podolžnih delov, je predelana. Pod njo sta na lesenih letvenih vodilih dva predala. Večji predal izgleda pristen, dodan pa je manjši predalnik stare odslužene kuhinjske omarice. Mizica je stala v majhnem prostoru poleg kuhinje, »štiblcu«, kjer je bil prostor le še za majhno posteljo. Služila je teti in stricu pleskarju kot obedovalna miza in delovna miza, kjer se je mesilo testo, iz suhega kruha mlele krušne drobtine in še kaj. Predvsem na spodnjem robu mize so jasno vidni odtisi pričvrstilnega vijaka mlinčka. Vidne so tudi sledi lesenih mizarskih primežev ali »cving« in ostanki pleskarske barve.

Danes stoji miza v jedilnici, v družbi znanih starejših modelov stolov in nižje temne masivne omare iz predvojnih časov. Vendar njene zgodbe gotovo še ni konec, saj ostaja pri meni.

Ovalna mizica, št. 3

Ovalna mizica je pripadala neznanim predhodnim stanovalcem, sama ji pravim kar Bleiweisova mizica. Najdena je bila na podstrešju te hiše, katere lastniki so bili nekoč Bleiweisi.

Najbolj nam je poznan Janez Bleiweis (vitez plemeniti Trsteniški, rojen leta 1808 v Kranju, umrl leta 1881 v Ljubljani), predvsem kot časnikar in urednik slovenskega časopisa *Kmetijske in rokodelske novice*. Poznavalci ga zaradi vsestranskosti imenujejo kar očeta slovenskega naroda.

Slika5: s spleta: Janez Bleiweis, vir: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-JPOOMYSQ>

Svoje mesto je najdena mizica našla v skupnem prostoru notranjega lesenega stopnišča naše podstrešne etaže. Skupaj z restavriranimi slikami in starimi predmeti, ki prav tako izvirajo s podstrešja, ustvarja prijeten ambient spomina na nek pretekli čas.

Mizica se mi zdi zelo ljubka. Preprosta oblika, čiste linije in temna barva ji dajejo izjemno eleganco.

Slika 6: Slika ovalne mizice na stopniščnem podestu

Mizna plošča je ovalna, meri 63x43 centimetrov in je pritrjena na kvadratno mostišče. Posebnost so preprosti leseni zatiči na spodnjem delu plošče, ki se potisnejo v utore znotraj mostišča in tako spojijo oba mizna dela v eno. Podnožje štirih oglatih nog povezujejo prečke.

Čemu je služila mizica, lahko le ugibam. Je stala v sprejemnici s cvetjem v vazi, morda je služila v spalnici za odlaganje nakita ali pa so na njej postregli s čajem?

Kakor koli že, danes navdušuje naše prijatelje, obiskovalce in se dotakne slehernega, ki vstopa v naše prostore.

Mizica iz današnjih dni, št. 4

Okrasna odlagalna mizica je bila kupljena pred dvajsetimi leti v trgovini na Stritarjevi ulici. Je moj ljub kos pohištva, ki se seli z menoj.

To je mizica z mojo zgodbo, saj je nakup mizice povezan s spominom na mojo nono, skromno, širokosrčno, a strogo kmečko žensko. V mislih jo vidim, kako stoji ob takšni visoki leseni mizici, desna roka ji na njej mehko počiva, prav tako kot na njeni sto let stari fotografiji. Vstopim v njeno istrsko hišo. Za vrati stoji mizica s kovinskim podnožjem. Na njej sta umivalnik in vrč z vodo. S spodnje policičke se širi vonj dišečega mila in sveže oprane, s kvačkano čipko obrobljene brisače. Prešine me občutek toplote in domačnosti ob spominu nanjo.

Slika 7: Slika moje none, kako stoji ob zanimivi mizici iz nekdanih dni. Take mizice so bile običajno podstavki za lončnice.

Veliko kasneje, ob selitvi v novo hišo, sem želela vnesti občutek topline tudi v svoj dom.

Po naključju sem tedaj odkrila manjšo prodajalno z notranjo opremo na Stritarjevi ulici v Ljubljani. Prodajali so lične, lepo oblikovane predmete za dekoracijo doma. Pogled se mi je takrat ustavil na mali mizici. In v hipu je bila moja.

Slika 8: Slika mizice, ki sem jo kupila v Ljubljani pred dvajsetimi leti.

Mizica je iz masivnega lesa in obdelana v barvi češnjevega lesa. Pod stekleno mizno ploskvijo je nameščeno mostišče z dnom, ki ima funkcijo predalnika. V spodnji del podnožja je vpeta steklena polička.

Mizico sem postavila v nišo ob stopnišču, nad njo pa razvrstila množico fotografij mojih najbližjih.

V miznem predalniku se je znašlo vse mogoče, od posušenega cvetja vrtnic, suhih zelišč, pobarvanih kamenčkov, školjk, do orehov. Na poličkah pa so svečke, suhi šopki rož, praznične dekoracije.

In spet je prišla selitev in nova zgodba, a mizica vsakič potuje z menoj. Preveč spominov hrani v sebi.

IGRALNE MIZICE, MIZA ZA DRUŽABNE IGRE

Pripravila Hedvika Pavlica Kolman

Uvod

Zakaj sem izbrala te posebne mize?

V začetku kariere sem bila učiteljica razrednega pouka in vedno se mi je zdelo, da razumem otroke in da je igra zanje nekaj nujnega, je njihov svet, kjer se učijo, urijo domišljijo, se vživljajo v nove situacije, predelujejo težave, rastejo, spoznavajo svoj značaj in značaj sošolcev. Igra je nekaj, kar odrasli pozabimo v hitrem tempu vsakdanjosti in skrbi za preživetje. To je bilo seveda pred video računalniškimi igrami, ki so danes zelo pogosta oblika zabave odraslih. Takrat smo družabne igre v šoli igrali na navadnih šolskih klopeh. Krasno bi bilo imeti posebne mize za to, kjer bi ne bilo treba vsakič pospravljati pripomočkov za igre, sem razmišljala. In lepo je, ko si odrasli osmislimo druženje z družabnimi igrami, tako ohranimo nekaj otroške igrivosti. To velja še posebej za tretje življenjsko obdobje, ko si vzamemo več časa zase, za druženje in zabavo.

Igralna mizica, miza za družabne igre nasploh, me je pritegnila zaradi svoje posebnosti. Ni nepogrešljiv del naše sedanje bivalne kulture in nikoli ni bila nepogrešljiva, ne pri vseh družbenih slojih. Je mogoče doživela svoj vrh v času razcveta meščanstva, salonov, sprejemnic in druženja doma? Najprej sem začela raziskovati zgodovino iger, nato namiznih iger, zatem pripomočkov zanje in nazadnje sem izbor zožila na igralne mize za šah, kartanje in podobne igre ter otroške namizne igre.

Slika 1 – sodobna igralna miza za več oseb. Vir: [splet](#)

Slika 5: Sodobna igralna mizica z zanimivo konstrukcijo.

Zgodovina namiznih družabnih iger

Ljudje vseh časov se radi igramo, tako in drugače. Saj poznamo rimski rek: »Kruha in iger!«. Zgodovina iger je zelo pisana. Spoznavanje izvora in razvoja namiznih družabnih iger razkriva pozabljene modrosti. Namizne igre poznajo vse svetovne kulture; pogosto odsevajo moralne norme, sistem vrednot in druga pomembna načela, filozofijo, na katerih temelji človeška družba, ker se igrajo po pravilih. Igranje je dejavnost, ki je za otroke nujna, za odrasle pa pomeni odklop od vsakdanjih dolžnosti in boja za preživetje. V preteklosti delo ni bilo tako strogo strukturirano in časovno določeno kot danes, zato se tudi igra ni strogo ločevala od dela.

V poznem 18. stoletju so Evropejci spremenili svoj pogled na igranje – postalo je dejavnost, nasprotna delu in zato nekaj, kar se spodobi ves čas početi le otrokom, za odrasle pa je bila sprostitev po delu v industrijskih obratih.

Z industrializacijo in urbanizacijo Združenih držav v začetku 19. stoletja je človek ameriškega srednjega razreda doživel povečanje prostega časa. Dom je postopoma izgubil svojo tradicionalno vlogo kot središče ekonomske proizvodnje in postal mesto pritoževanja in izobraževanja pod nadzorom mater. Posledično se je povečalo povpraševanje po otroških igrah, ki so poudarjale pismenost in krščanska načela, moralo in vrednote. Napredek v tehnologiji izdelave in tiskanja papirja v obdobju je omogočil objavo poceni družabnih iger. Tehnološki izum posebne tiskarske tehnike, kromolitografije, je naredil barvne družabne igre dobrodošel dodatek k mizi. To je pripomoglo k popularizaciji družabnih iger v škatlah.

Ena od prvih otroških iger v Ameriki, objavljenih v Ameriki, je bila *Mansion of Happiness* (Vila sreče, 1843), "prednik ameriških namiznih iger". Kot tudi kasnejše otroške igre, je doživetje sreče v tej igri podpiralo puritanski pogled na svet, kjer so bile krščanske vrline in dejanja zagotovila sreče in uspeha v življenju. (Wikipedija)

Slika 2: *The Mansion of Happiness* (1843)

In seveda so (se) veliko igrali, zlasti bogatejši sloji. Igralnice, krčme, kavarne, saloni in drugi prostori za druženje in igranje nedolžnih in adrenalinskih iger so cveteli vse od 17. stol. dalje. Tam so potrebovali in razvili posebno pohoštvo, npr. mizo za ruleto.

Drugje po svetu pa igre predstavljajo način učenja in razvijanja miselnih sposobnosti, namenjen predvsem odraslim, recimo v afriških kulturah. Za igranje družabnih, namiznih iger je potrebna posebna površina, oprema in pripomočki, četudi tako preprosti kot so kamenčki, semena in na tleh narisane polje. Po wikipediji je najstarejša dokazana igra egiptovski *senet* (»prehod«, 3100 p.n.š.). *Mancala* je tudi zelo stara družina iger, ki jo igrajo širom sveta še danes. Včasih družino imenujejo sejalne igre ali igre štetja in zavzetja.

Poseben izum so bile igralne kocke in igralne karte. Družabne igre so igrali vsi sloji, od sužnjeve do kraljev. Le podlage, tj. igralne mize in mizice so se spreminjale, npr. pri backgammonu ali šahu ali dami ali pri igrah s kartami. In tu se je pokazala premožnost in domišljija igralcev.

Pogosto so za igre namesto mize uporabljali kar utrjena tla, skalo, leseno desko ali preprosto neko ravno mesto, kjer so lahko igrali. Igralne mize kot poseben stanovanjski kos pohištva z nogami, podnožjem, gladko ali umetno rezbarjeno ali intarzirano ploščo pa so nastale pozno, bile so običajno postavljene na stalnem mestu in narejene posebej za naročnika.

Slike 3: Kraljica Nefretete igra senet. Dva primera igralne table za senet. Vir: [splet](#).

Slika 3a: mancala – vir [splet](#)

Če se osredotočimo na današnje družabne igre in mize zanje, smo spet pred dilemo, kaj izbrati. Mnoge igre se igrajo s kocko, kot so mlin, človek ne jezi se,... Vsi poznamo monopoli, spomin, miselne igre kot so tri v vrsto in druge. Popularna stara igra je mahjong, pa tudi go, domino; večne so strateške in vojne igre, tudi šah. Novejše igre, kot je denimo biljard, je poglavje zase in zahteva posebno mizo. Igre s kartami so poznane povsod po svetu.

Starejše igre so jemale motive iz mitov in legend, novejše igre vzamejo motiviko iz knjig in filmov, najnovejše pa se sploh igrajo samo na spletu in so eklektične glede tematike. In gre tudi obratno, za družabne namizne igre vzamejo motive iz računalniških iger.

Slika 4: Chaturanga je starodavna indijska strateška igra, razvita v imperiju Gupta v Indiji okrog 6. stol., predhodnica šaha. Igra je na spletu v igralnici [Ludoteka](#).

Zgodovina mizic za družabne igre

Kako pri vsej tej pisani raznolikosti najti skupen predmet, kot je igralna mizica, miza za družabne igre? Kdaj se je pojavila? Kakšna je bila? V literaturi sem našla prve igralne mizice od konca 17. in začetku 18. stoletja, odvisno od dežele. Takrat so ta stanovanjski kos opreme začeli uporabljati in izdelovati za sto in en namen, za obedovanje kot prej; za odlaganje, za oblačenje, za razstavljanje, pisanje in branje, za obred pitja čaja, za učenje, delo, igranje. Bile so pa tudi večnamenske. Bile so skrbno izdelane, v različnih slogih in s številnimi dekorativnimi elementi, postavljene v različne ambiente.

Razmislimo: kaj sestavlja mizo? To je mizna ploskev, mostišče in noge ali podnožje. In uporabimo lahko vse materiale, ki si jih je mogoče zamisliti. So igralne mize drugačne? V čem?

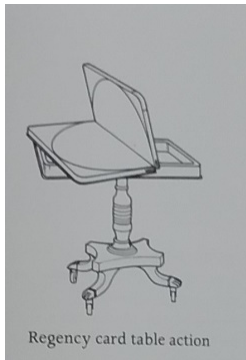
Igralne mizice – 17- -18. stoletje

Za kartanje so se prve mize posebej za to igro pojavile šele v poznem 17. stol. Imele so poklopno ploščo s sukнено ali polsteno prevleko in podstavno nogo. Neudobne so bile zaradi mednožnih veznih letev. V času kraljice Ane (Velika Britanija) pa se je konstrukcija izboljšala, mize so opremili samo z eno zadnjo nogo na tečajih; ta se je zavrtela in podprla ploščo. Sredi 18. stoletja pa so izumili klavirski sklopni tečaj ali po domače pant, ki je omogočal, da se je plošča popolnoma poklopila, in so tako podaljšali zadnji nogi in ogrodje. Odprta plošča je imela vdolbinice za svečnike in reže za žetone ali kovance.

S klasicizmom se je slog spremenil. Igralne mize so postale zvečine polkrožne in okrašene z markerijo ali obrobami s prečnim vzorcem. Markerija je posebna oblika intarzije, s furnirji in cvetličnimi, krajinskimi ali drugimi okrasi v drugačnem lesu lepljena na podlago. Za intarzijo uporabljamo debelejše kose različnih vrst lesa, ki so vloženi v neko podlago.

V obdobju angleškega regenstva so bile igralne mize dostikrat opremljene s poglobljenim delom za backgammon in izvlekljivo, na obeh straneh uporabno ploščo.

Priljubljene so bile tudi poklopne mize na osrednjem stebru in zelo bujno okrašene. Pogosti so bili predali za igralne figure v izrezljanem robu, imele pa so tudi lesene kolesčke. (Ilustrirana enciklopedija starin, str. 196)

Sliki 6 in
Ilustrirana

6a: Skica igralne mizice in poklopni mehanizmi,
enciklopedija starin, str. 196

Še vedno izdelujejo kopije starinskih miz:

Slika 8 a,b,c: Sodobna ročno izdelana kopija starejše igralne mizice za šah in backgammon

Slika 7: Ilustrirana enciklopedija starin, str. 197

Legenda:

- 1 Holandska igralna mizica, 17. Stol.
- 2 Nemška igralna mizica, sredina 18. Stol.
- 3 Satenova igralna miza (Jurij Tretji)
- 4 Igralna mizica iz palisandra (angleško regentstvo)
- 5 Igralna mizica z medeninastimi vložki (angleško regentstvo)
- 6 Ameriška igralna mizica (sredina 19. Stol.)
- 7 Viktorijanska igralna mizica (ok. 1850).

Slika 8 d: Viktorijanska igralna mizica iz indijskega oreha z intarzijo. Furniture..., str. 459 (levo)

Slika 8 e: Satenova kartalna mizica (Jurij Tretji)

Slika 8f: Igralna mizica, cca 1925, Jacques-Emile Ruhlmann (art deco). Furniture..., str.726

Meščanstvo in družabne igre v Sloveniji

Zabava se je v 18. stoletju dogajala v gostilnah in prvih kavarnah. Gostilničarji so organizirali veselice, plese, priložnostne dogodke. Tu se je kvartalo, kockalo, igralo domino, šah in biljard. Marsikatero tovrstno zabavo so gostile navadne pivske mize. Posebno privlačni so bili glasbeni avtomati orkestroni ali lajne. Priljubljena oblika razvedrila meščanov so bile domače zabave, obiskovanje, družabne igre in igre na srečo. Igrali so jih v krogu družine in prijateljev, doma, v kavarnah in gostilnah. Casino des Etrangers v Portorožu je bilo društvo za pospeševanje družabnega življenja z dovoljenimi družabnimi igrami. Kazino je prirejal plese, razstave, predstave, športne zabave. *(Nesnovna kulturna dediščina)*

Če je zabava kot taka nesnovna kulturna dediščina, je dejansko dediščina z veliko snovne podlage. Ne more biti zabave in druženja brez nekega okolja. Če drugega ne, potrebujemo mizo in igralne pripomočke, ko smo pri družabnih igrah. In sprašujem se, katere so bile pa nedovoljene družabne igre tistega časa? O tem lahko premišlujete sami, nas zanimajo mize. Predvsem so bile pogoste mize za šah in kartanje in biljard. Te so še vedno lahko nekaj posebnega, predmet občudovanja in mojstrske izdelave. Vendar posebne literature o tem za Slovenijo nisem našla.

Igralne mize za družabne igre danes

Danes so družabne igre na način 18. stoletja izgubile svoj mik. Igralnice, kazinoji, biljardnice, in vsi mogoči prostori za igranje so postali tekmovalje, posel in obsesija, bolj kot le nedolžna zabava in

sprostitev. Kar je ostalo domače zabave, pa se je tudi transformiralo, preoblikovalo. Danes morajo biti igralne mize in mizice večnamenske, da lahko igramo več iger (v škatlah), saj si večina ljudi lahko privoščiti le eno posebno igralno mizo. Malo je ljudi, ki imajo celo igralno sobo, igralni prostor, prostor za zabavo. Običajno je to v dnevni sobi ali otroški sobi, saj naša stanovanja niso tako velika, da bi si to lahko privoščili.

Slika 9: Sodobna dnevna soba in kavna mizica, kombinirana kot igralna mizica.

Slika 10: Zanimiva miza za šah. (levo)

Slika 11: Moderna oblikovalska miza za šah s stoloma (desno)

Slika 12: Moderna akrilna miza za šah

Današnje igralne mizice za družabne igre

Glavna značilnost take mizice je večnamenskost. Mizna ploskev in podnožje morajo zadostiti potrebam igranja, shranjevanja, hitrega in lahkega preoblikovanja, poleg osnovnih ergonomskih značilnosti. Seveda so tehnične možnosti izdelave danes veliko večje kot v 18. stoletju in različne mize so dostopne vsem.

Miznih ploskev je lahko več, lahko pa je ena, ki se obrne ali zavrti. Plošča se lahko izvleče ali poklopi. V mostišču je lahko shranjevalni prostor za figure, karte in kocke in druge pripomočke v predalih, predalčkih, poličkih. Zaprti podnožje je lahko tudi shranjevalni prostor. Taka miza ima eno nogo ali več, glede na namen. Izdelava je lahko iz domače delavnice, rustikalna ali visokotehnoška, glede na vložek. In prav taki so lahko igralni pripomočki.

Pri današnjih mizah se lahko vprašamo ali si sploh še vzamemo čas za igranje družabnih iger, v enaki meri, več ali manj kot nekoč. Pogosto pa se družabne igre igramo z otroki v družinskem krogu.

Igralne mizice za otroke

Otroške sobe danes so včasih opremljene z igralnimi mizicami. Ko gredo otroci v šolo, pa potrebujejo pisalne mize. Dodatna miza v prostoru vedno pridobitev, saj lahko služi za ustvarjalne dejavnosti ali igranje. Igralne mizice so namenjene otrokom določene starosti, razlikujejo se glede na izbor iger, primernih za določeno starost otrok. Odločilna je ergonomija za otroke, pisane in vesele barve pohištva, ter varnost pri uporabi. Ergonomija pomeni primerno izbrano velikost in mere tega pohištva, ustrezno višino mizic k malim stolom, da mizice lahko rastejo z otroki. Poleg tega morajo biti barve in materiali dovolj kakovostni in neškodljivi za zdravje.

Slika 13: Otroška mizica s stolom.

Zaključek

Od začetka raziskovanja moje teme sem prišla do konca, ki ga seveda ni, saj je igralnih mizic na svetu nešteto. Danes imamo manjša stanovanja in le redki imajo namenske mize, starinske ali nove, za šah ali druge igre. Za družabne igre pogosto služi kar jedilna miza. Redko najdemo posebno igralno mizico, še posebej starinsko. Tisti, ki jih imajo, pa so verjetno navdušeni igralci v družini ali v prijateljskem krogu. Morda si jo dajo narediti po svojih potrebah. Tako je to unikatni kos pohištva. Obstajajo tudi nekatera podjetja po svetu, specializirana za izdelavo igralnih mizic.

Kljub temu pa se igranje družabnih iger ne povezuje s pohištvom zanje, z mizicami in mizami. Največkrat je danes dovolj, če namesto mize, posebej namenjene igri, kupimo igro v večji leseni, plastični ali kovinski škatli, ki se odpre kot igralna površina.

Kot od prazgodovine naprej rabimo za igro soigralca, vsaj enega, na tleh ali na papirju narisano polje, kamenčke ali fižolčke, žetone. In dobimo veliko dobre volje in zabave. In za to gre pri igranju družabnih iger. Ko pa pogledamo v prihodnost iger in igranja, so tu računalniki in splet. Kar je pa čisto nov svet. Čas iger in druženja pa ostaja, čeprav virtualno.

Je to lahko pogled v prihodnost igranja?

https://www.monitor.si/media/monitor/slike/clanki/2018/3/e-sport/_600/dreamhack-night-shot.jpg . v članku Igre so resen .. šport, Matej Huš, Monitor, marec 2018

Igralne mizice za šah ali damo lahko najdemo tudi na sprehodu...

(Osebni arhiv, 2019)

In morda ne veste, da je za Bežigradom lokal – kavarna, kjer imajo zelo veliko družabnih iger in tja hodi mladina igrati družabne igre.

Viri in literatura:

Ilustrirana enciklopedija starin . Ljubljana: DZS, 1998. ISBN - 86-341-1471-6

Forrest, T. *Starinsko pohištvo: ilustrirani vodnik po slogovnem pohištvu*. Ljubljana: DZS, 1997. ISBN – 86-341-1710-3

Nesnovna kulturna dediščina. Zabava in prosti čas. Vlasta Mlakar.

Furniture from rococo to art deco. Koeln: Benedict Tashen Verlag, Evergreen, 2000. ISBN 3-8228-6517-6

Slika 1: Pinterest. Pridobljeno 16.4.2019 s spletne strani https://www.pinterest.com/hedvikapavlica/miza-za-dru%C5%BEabne-igre/more_ideas/?ideas_referrer=2.

Slika 2: The Mansion of Happiness (1843). Wikipedia. Pridobljeno 16.4.2019 s spletne strani <https://qph.fs.quoracdn.net/main-qimg-84d9bf248b53e0a09f9becf1e9b279a7>

Slika 3: The eloquent peasant: An Egyptologist's blog about everything ancient Egyptian. Pridobljeno 25.3.2019 s spletne strani <http://www.eloquentpeasant.com/2010/10/14/its-not-just-a-game-its-a-religion-games-in-ancient-egypt/>. (Senet gaming board inscribed for Amenhotep III with separate sliding drawer, c. 1390–1353 BC. Senet board with secular markings from the Brooklyn Museum, photo by Keith Schengili-Roberts)

Slika 4: Chaturanga. Pridobljeno 25.3.2019 s spletne strani <https://medium.com/swlh/the-full-history-of-board-games-5e622811ce89> . <https://medium.com/@peterattia>

Glej tudi: <https://en.wikipedia.org/wiki/Chaturanga>. *Igra je tudi na spletu v igralnici Ludoteka.

Slika 5: *Boardgame geek* (Sodobna igralna mizica z zanimivim oblikovanjem). Pridobljeno 25.3.2019 s spletne strani <https://i.pinimg.com/564x/15/2a/77/152a7711cb5b79b3f4f387fa1a5e8959.jpg>

<https://boardgamegeek.com/image/1097678/artisan88>

Sliki 6 in 6a: *Skica igralne mizice in poklopni mehanizmi, Vir: Ilustrirana enciklopedija starin, str. 196*

Slika 7: *Vir: Ilustrirana enciklopedija starin, str. 197*

Slika 8 a,b,c: *Ročno izdelana kopija starejše igralne mizice za šah in backgammon . Etsy- (Royal Board Game Table - Walnut - Chess Table, Backgammon Table EUR 2,152.61 , prodana) Pridobljeno 25.3.2019 s spletne strani https://www.etsy.com/listing/607117065/royal-board-game-table-walnut-chess?ref=shop_home_active_28.*

https://i.etsystatic.com/17191565/r/il/03f2cd/1476331106/il_794xN.1476331106_ptwq.jpg

Slika 9: *Sodobna dnevna soba in kavna mizica, kombinirana kot igralna mizica.* Pridobljeno 25.3.2019 s spletne strani <https://www.rathskellers.com/pages/the-garrison-coffee-living-room-board-game-table/>

Slika 10: *Zanimiva miza za šah.* Pridobljeno 25.3.2019 s spletne strani *Lumberjocks*

<https://www.lumberjocks.com/projects/8919>,

<https://i.pinimg.com/564x/4b/29/c7/4b29c779cacc3c0c64d39e7e297c931a.jpg>

Slika 11: *Moderna dizajnerska miza za šah s stoloma.* Pridobljeno 25.3.2019 s spletne strani

<https://www.architonic.com/en/antique/wright-chess-table/4105386>,

<https://i.pinimg.com/564x/1d/bb/31/1dbb315516fa849104590370495272ed.jpg>

Slika 12: *Zelo moderna akrilna miza za šah.* Pridobljeno 25.3.2019 s spletne strani

<https://www.kathykuohome.com/Product/ProductList/game-tables>,

<https://i.pinimg.com/564x/11/8f/61/118f61cb91812adb75481fa16819ed5d.jpg>

Slika 13: *Otroška mizica s stolom.* Pridobljeno 17.4.2019 s spletne strani

<https://northerndefenders.org/otroska-soba/otroske-mize-s-stolom/>